

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
BÜNYESİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN
LİDERLİK SÜREÇLERİNDE YAŞADIĞI PROBLEMLER
VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Abdulkadir KISAKAYA**

**Danışman
Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ**

EYLÜL 2024, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları” isimli “**Yüksek Lisans**” tezim tarafımda incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim. Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Abdulkadir KISAKAYA

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Eğitim Bilimleri

Program Adı : Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde
Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve
Çözüm Yaklaşımları

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 68 sayfalık kısmına ilişkin 27 / 09 / 2024 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı % 21'dir.

Filtrelemeye tırnak içerisindeki alıntılar dahil edilmiştir. Filtrelemede yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 27 / 09 / 2024

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Öğrenci: Abdulkadir KISAKAYA

KILAVUZA UYGUNLUK

“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları” başlıklı Yüksek Lisans Tezi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Abdulkadir KISAKAYA

Danışman

Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ danışmanlığında **Abdulkadir KISAKAYA** tarafından hazırlanan “**Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı’nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

27 / 09 / 2024

JÜRİ:

Danışman	:	Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ	(İmza)
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Yağmur KOÇ BAŞARAN	(İmza)
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Canan ALBEZ	(İmza)

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.... /2024 tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... /..... /2024

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu tez “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları”nı tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmanın oluşturulmasında, bir adet “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” geliştirilmeye çalışılmış ve bu formun uygulamasından elde edilen sonuçlar çalışma bulguları ve sonuç kısmında ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Araştırma kapsamında nitel bulgulara büyük ölçüde yer ayrılmıştır. Neticelenen bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması ümit edilmektedir.

Abdulkadir KISAKAYA, Erzincan, 2024

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında desteği olan herkese teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Lisansüstü eğitimimde birikimlerinden yararlandığım Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı'ndaki tüm hocalarıma şükranlarımı sunarım. Lisansüstü eğitimimde beni destekleyen ve cesaretlendiren, azmimi arttıran ve her daim bilgi ve birikimlerinden yararlandığım saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ Bey hocama çok teşekkür ederim. Araştırmama yürekten verdiği destekle her zaman yanımda hissettiğim, çalışma azmim ve gayretimın kaynağı sevgili annem Adile KISAKAYA ve çok kıymetli kardeşlerime teşekkürlerimi sunarım.

Abdulkadir KISAKAYA

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI BÜNYESİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN LİDERLİK SÜREÇLERİNDE YAŞADIĞI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI

Abdulkadir KISAKAYA

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2024

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ÖZET

Bu araştırma, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin liderlik süreçlerinde yaşadığı problemleri ve çözüm yaklaşımlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yönteminde tasarlanmış olup olgu bilim deseni kapsamında temellenmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile araştırmanın verileri toplanmıştır. Söz konusu araştırmanın çalışma grubunu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir ildeki çocuk evleri, çocuk koruma ilk müdahale ve değerlendirme birimi ile çocuk evleri sitesinde görev yapan dört kadın dört erkek olmak üzere toplam sekiz öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların çalıştıkları kurumlarda genel olarak ev sorumlusu olarak görev yaptığı ve ebeveyn yoksunluğu yaşayan koruma altındaki çocuklara öğretim liderliği yaparken olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler koruma altındaki çocukların, eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilgisiz olduklarını ifade etmiştir. Öte yandan söz konusu çocukların tüm ihtiyaçlarıyla bir ebeveyn gibi yakından ilgilendiklerini açıklamışlardır. Araştırma kapsamında gelecekte yapılacak çalışmalarda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki öğretmenlere yönelik görüşme dışında anket, ölçek vb. araçlar kullanılarak nicel veri toplanabilecek çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Öğretmen, Liderlik

**PROBLEMS FACED BY TEACHERS WORKING UNDER THE MINISTRY OF
FAMILY AND SOCIAL SERVICES OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE IN
LEADERSHIP PROCESSES AND THEIR SOLUTION APPROACHES**

Abdulkadir KISAKAYA

Erzincan Binali Yıldırım University

Graduate School of Social Sciences

Master Thesis, September 2024

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ

ABSTRACT

This study aims to examine the problems faced by teachers working under the Ministry of Family and Social Services of the Republic of Türkiye in leadership processes and their solution approaches. The research method is based on the phenomenological design, which is one of the qualitative research methods. Data for the study were collected using a semi-structured interview form developed by the researcher. The study group consists of a total of eight teachers (four female and four male) working in children's homes, child protection initial intervention and assessment units, and children's home sites in a province located in the Southeastern Anatolia Region. The data obtained from the study were analyzed using the descriptive analysis method. The results of the study indicate that participants generally take on the role of household manager in the institutions where they work and are negatively affected while providing instructional leadership to children under protection who experience parental deprivation. The teachers who participated in the research reported that these children showed a lack of interest in educational activities. On the other hand, they stated that they closely attended to the children's needs, much like a parent would. Future studies could be conducted by using quantitative data collection tools such as surveys and scales, in addition to interviews with teachers within the Ministry of Family and Social Services of the Republic of Türkiye.

Keywords: Ministry of Family and Social Services of the Republic of Türkiye, Teacher, Leadership

İÇİNDEKİLER

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI BÜNYESİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN LİDERLİK SÜREÇLERİNDE YAŞADIĞI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI BÜNYESİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN LİDERLİK SÜREÇLERİNDE YAŞADIĞI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI

1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	5
1.6. Tanımlar	6

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Liderlik	7
2.1.1. Liderlik Süreçleri ve Öğretmen	8
2.1.2. Öğretimsel Liderlik	10
2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	11
2.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesindeki Öğretmenlerin Çalışma Alanları	12
2.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Çocuk Koruma Hizmetleri Alanında Görev Yapan Meslek Personellerinin Görev ve Sorumlulukları ...	15
2.2.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesindeki Korunma İhtiyacı Olan Çocuklar	20
2.3. İlgili Araştırmalar	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	25
3.2. Çalışma Grubu	26
3.3. Veri Toplama Araçları	27
3.4. Verilerin Toplanması	28
3.5. Verilerin Analizi	28
3.5.1. İnanırlılık	29
3.5.2. Aktarılabirlik	30
3.5.3. Tutarlılık	31
3.5.4. Doğrulanabilirlik	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan �ğretmenlerin çalıştığı Kurumlardaki Görev ve Sorumlulukları Nelerdir?	34
4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenlerin �ğretim Liderliği Süreçlerinde Bu �ocukların Yaşadığı Ebeveyn Yoksunluğunun Etkileri Nelerdir?.....	36
4.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenler, Sorumlusu Olduğu �ocuklarla İlgili Ne Tür Zorluklar Yaşamaktadır?	39
4.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenler, �ocuklarla Birlikte Ders Tekrarı ve �dev Takibi Yaparken En �ok Hangi Hususlarda Zorlanmaktadır?	43
4.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenler, Bu �ocuklar Sosyal, Psikolojik veya Sosyo-Psikolojik Problemler Yaşadığında Kendileri Bu Durumdan Nasıl Etkilenmektedir?.....	47
4.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenler, Bu �ocukların Okul Dışı Kültürel, Sanatsal ve Sportif Gelişimlerine Katkı Sağlarken Ne Tür Sorunlar Yaşamaktadır?	51
4.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan �ocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan �ğretmenler, Sorumlusu Olduğu Korunmaya Muhtaç �ocukların öğrenme ve �ğretme Yaşantılarında “Sevginin” Ne �l��de Etkili Olacağını Düşünmektedir?.....	55
4.8. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan �ğretmenlerden Daha �nce Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde �alışanlar, Mesleki Olarak İki Bakanlık Arasındaki Benzerlik ve Farklılıkları Nasıl Açıklamaktadır?	57
SONUÇ, TARTIşMA VE �NER�LER.....	61
KAYNAKÇA.....	69
EKLER	73
�Z GEçMİş	78

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ÇEKOM	: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi
ÇES	: Çocuk Evleri Sitesi
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezi
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1 Katılımcıların Çalıştığı Kurumdaki Görev ve Sorumlulukları	34
Tablo 4.2 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Düşünceleri	36
Tablo 4.3 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Çözüm Yaklaşımları	38
Tablo 4.4 Katılımcıların Korunmaya Muhtaç Çocukların Genel Olarak Çıkarmış Oldukları Zorluklarla İlgili Düşünceleri	40
Tablo 4.5 Katılımcıların Korunmaya Muhtaç Çocukların Genel Olarak Çıkarmış Oldukları Zorluklarla İlgili Çözüm Yaklaşımları	42
Tablo 4.6 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken En Çok Zorlandıkları Konular	43
Tablo 4.7 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken Zorlandıkları Konularla İlgili Çözüm Yaklaşımları	45
Tablo 4.8 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkileri	47
Tablo 4.9 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çözüm Yaklaşımları	49
Tablo 4.10 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlar	51
Tablo 4.11 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlarla İlgili Çözüm Yaklaşımları	53
Tablo 4.12 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocuklara Karşı Öğrenme ve Öğretme Yaşantılarında Gösterdikleri Sevginin Ne Ölçüde Etkili Olduğu ile İlgili Görüşleri	55

Tablo 4.13 Katılımcılardan Daha Önce Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Görev Yapanların Mesleki Olarak Şu Anki Görevleriyle Benzerlik ve Farklılıklarına Dair Görüşleri	58
---	----

GİRİŞ

Öğretmenlik mesleği “insan yetiştirmek” esasına dayanarak insanlık tarihinin ilk zamanlarından itibaren en önemli mesleklerden biri olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Eğitimin en önemli unsurlarından biri olan öğretmen, aynı zamanda sunduğu hizmetin niteliğini belirleyen değişkenlerden biridir (Karadeniz ve Yavuz, 2009). Çağımızda öğretmenlik mesleği eğitim düzeninde yaşanan değişimler neticesinde sürekli farklı tanımlarla açıklanabilmektedir. Ancak bu süreçlerde öğretmen, lider konumunda olarak her zaman önemini korumaktadır. Eğitim sistemlerinin başarıları, yönetim ve liderlik, öğretmenlerin mesleki gelişimi, parasal kaynaklar ve tesisler ile öğretim programları olarak sıralanabilen çoklu faktörlerle açıklanabilir (Karip ve Köksal, 1996). Sayılan faktörlere ilaveten öğretmenler, eğitim sistemlerinde önemli rol ve sorumluluğa sahiptir (Toraman, 2019).

Öğretim ve liderlik, bakıldığında karşılıklı olarak uzak iki kelime gibi algılsa da esasen bir öğretmenin yetkinliği liderlik rolleriyle önem kazanır (Yiğit, Doğan ve Uğurlu, 2013). Öğretmenin eğitim ortamlarında liderlik süreçlerinde birçok problemle karşı karşıya kalabileceği durumlar olabilir. Bu sorunlarla nasıl başa çıkabildiği ve ne tür çözüm yollarına başvurduğunun araştırılması gereken bir konu alanı olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı çeşitli kuruluşlarda görev yapan birçok öğretmenin de benzer problemler yaşayabileceği öngörülmüştür.

Okullarda görev yapan öğretmenlerin yaşayabilecekleri liderlik problemlerinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerde de yaşanıp yaşanmadığı, farklı olarak ne tür problemlerinin olduğu ve çözüm yaklaşımlarını nasıl geliştirdikleri merak edilmektedir. Literatüre bakıldığında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı olarak görev yapan öğretmenlerle ilgili yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi gibi birçok farklı alandan insan kaynağının görev yaptığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, öğretmenler için de mesleğini ifa etmek açısından kritik bir yer taşımaktadır. Birçok eğitimcinin görev yaptığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlarda mesleki olarak problem yaşanması kaçınılmaz bir durumdur. Çocuk evleri gibi ebeveynlerinden ayrı kalan çocukların hayatını sürdürdüğü kurumlarda da

öğretmenlerin liderlik süreçlerinde ne tür problemler yaşadığının bilinmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin mesleklerini ne şekilde icra ettiği, eğitim kurumlarına göre bu kurumlarda nasıl farklılıklar olduğu merak edilen bir başka konu alanıdır. Bu doğrultuda söz konusu araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlar ile bu alanda çalışan öğretmenlerin sorunlarının bilinmesi ve çözümlenmesi noktasında çalışmanın ışık tutacağı düşünülmekle beraber literatürde de büyük bir boşluğu doldurması yönüyle de önem arz ettiği kanaatine varılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI BÜNYESİNDE GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN LİDERLİK SÜREÇLERİNDE YAŞADIĞI PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de öğretmenler birçok farklı kamu kurumunda ve özel sektördeki kuruluşlarda çalışmaktadır. Kamuda, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda, Adalet Bakanlığı’na bağlı Ceza İnfaz Kurumlarında, Millî Savunma Bakanlığı’na bağlı Türk Silahlı Kuvvetleri gibi birbirinden farklı devlet kurumlarında öğretmen istihdam edilmektedir. Bunlardan biri de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olup bu bakanlığa bağlı kuruluşlarda 2024 yılı verilerine göre 1747 öğretmen görev yapmaktadır (2024 Yılı Performans Programı, 2024). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görevini ifa eden öğretmenlerin liderlik süreçlerindeki yaşadığı problemlerle ilgili bulguların önemli olduğu düşünülmüştür. Bu kapsamda söz konusu çalışmanın temel problemi “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin liderlik süreçlerinde yaşadığı problemler ve çözüm yaklaşımları nelerdir?” sorusu üzerine şekillendirilmiştir. Araştırmada şu sorulara cevaplar aranmaktadır;

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin çalıştığı kurumlardaki görev ve sorumlulukları nelerdir?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenlerin öğretim liderliği süreçlerinde bu çocukların yaşadığı ebeveyn yoksunluğunun etkileri nelerdir?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, sorumlusu olduğu çocuklarla ilgili ne tür zorluklar yaşamaktadır?

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, çocuklarla birlikte ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok hangi hususlarda zorlanmaktadır?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, bu çocuklar sosyal, psikolojik veya sosyo-psikolojik problemler yaşadığında kendileri bu durumdan nasıl etkilenmektedir?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, bu çocukların okul dışı kültürel, sanatsal ve sportif gelişimlerine katkı sağlarken ne tür sorunlar yaşamaktadır?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenler, sorumlusu olduğu korunmaya muhtaç çocukların öğrenme ve öğretme yaşantılarında “sevginin” ne ölçüde etkili olacağını düşünmektedir?
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerden daha önce Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışanlar, mesleki olarak iki bakanlık arasındaki benzerlik ve farklılıkları nasıl açıklamaktadır?

Araştırma analiz edilirken bu 8 alt problemten hareketle 8 tema belirlenmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılmıştır. Belirlenen temalar; görev ve sorumluluklar, ebeveyn yoksunluğu, mesleki zorluklar, ders ve ödev takibi, çocukların yaşadığı problemler, okul dışı faaliyetler, sevginin etkisi, kurumlara göre öğretmenlik şeklindedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, araştırmacının hazırlamış olduğu Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’ndaki sorular doğrultusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin liderlik süreçlerinde yaşamış oldukları problemlere dair görüşlerinin alınması ve bu sorunlara karşı uygulamış oldukları çözüm yaklaşımlarının tespit edilmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleği çoğu toplumun en önemli mesleklerinden birini oluşturmaktadır. İnsanlar, mesleklerini yaparak zorunlu ihtiyaçlarını karşılayacak parayı kazanmakla kalmaz, yeteneklerini kullanarak üretmenin ve topluma fayda sağlamanın verdiği psikolojik rahatlamaya da gereksinim duyarlar. Sağlıklı birey kendisini tatmin edecek iş ve mesleklerde mutlu olur. Bu sebeple insanlar için meslek seçimi fazlasıyla önem taşımaktadır. Bu doğrultuda meslek seçen bireyler mutlu olacaklardır (Güdek, 2007) Türkiye’de öğretmenlik mesleğini seçenler de üniversiteden mezun olduktan sonra isteklerine göre birçok farklı kurumda çalışmaktadır. Bu kurumlardan bazıları da Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlıdır. Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM) Çocuk Evleri Sitesi (ÇES), Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM) gibi birçok farklı kurumda öğretmen istihdamı sağlanmaktadır. Bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerle ilgili literatürde daha önce yapılan doğrudan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Daha çok korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili alanlarda görev yapan bu öğretmenlerin liderlik süreçlerinde ne tür problemler yaşadığı merak edilen bir konudur. Literatürde bu alanda büyük bir boşluğun olduğu düşünülmüş olup bu alanda yapılacak çalışmanın ilerideki yapılacak birçok çalışmaya da ışık tutması yönünden önemli olduğu düşünülmüştür.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2024 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan bir ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı kuruluşlarda görev yapan ve araştırmaya katılan 8 öğretmen (4’ü kadın, 4’ü erkek) ile sınırlıdır.

Bu araştırma, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uygulanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’ndan elde edilen bulgularla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, araştırmada kullanılan veri toplama aracı olan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’nun yanıtlanmasında, sorulara içtenlikle ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Bu kısımda çalışmaya konu olan temel kavramların tanımlamaları yer almaktadır.

Öğretmen: Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü'nde öğretmenlik, resmi ya da özel eğitim kurumlarında çocuk, genç ve yetişkinlere öğretim verme işi olarak tanımlanır (Karataş, 2020).

Liderlik: Literatürde çok sayıda tanım ve içerik bulunmakta birlikte, liderlik üzerine yapılmış olan tanımların ortak özelliği, liderliğin "bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplamaya ve bu amaçları gerçekleştirmek için, onları harekete geçirmeye dönük bilgi ve yeteneklerin toplamı" oluşu yönünde olduğu gözlenmektedir (Bakan, Büyükbeşe, Erşahan, ve Kefe, 2013).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamakla görevli Bakanlık olarak tanımlanmaktadır (Misyon ve Vizyonumuz, [Erişim Tarihi: 03.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/misyon-ve-vizyonumuz/>).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmayla ilgili kavramlardan söz edilmiş olup kuramsal alt yapı ile ilgili literatür incelenmiş ve yurt içinde yapılan benzer çalışmalara değinilmiştir.

2.1. Liderlik

Liderlik kavramının insanoğlunun ilk zamanlarından beri kullanılan bir kelime olduğu düşünülmektedir. 20. yüzyıl bilimsel araştırmaları incelendiğinde 5000'den daha fazla liderlik konusu kapsamında araştırma yapıldığı ve 350'den fazla da kavram olarak tanımının ortaya konulduğu tespit edilmiştir (Erçetin, 2000). Bu kadar araştırma konusu olmasına rağmen liderliğin halen genel geçer bir tanımının olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda Sarı'ya (2020) göre liderlik, geçmiş zamanlardan bugüne değin varlığını korumuş ve birçok sahada da tartışma unsuru olmuş oldukça dinamik bir kavramdır.

Burns (1978), liderliği bireylerin siyasal, ekonomik ve bu minvaldeki unsurlarla ilgili irade ortaya koymaya çalışarak belirli kıldıkları hedeflerine varmak için destekçilerini örgütlemesi olarak tanımlamaktadır. Öte yandan Werner'e (1993) göre liderlik, lider olarak addedilen bireyin kendisine bağlı olan insanlar üzerinde hakimiyet kurması değil, bu insanları etkisi altına alma ve yönlendirme sürecidir. Liderlik ile yöneticilik kavramlarının ayrımı hususunda birbirinden uzak yorumlar vardır. Bir görüşe göre yönetici, işlerini yerine getirerek, sorumluluk alarak problemleri ortadan kaldırmaya çalışır. Lider ise insanları etkiler, yönlendirir, rehberlik yapar ve bir arada tutar. Bu yorumlara göre grup yapılarında yöneticiler yönetmeliklere, sistemlere ve düzene uyum sağlayarak hareket etmeye oldukça dikkat ederler. Buna karşılık liderler, etkili bir iletişim dili oluşturarak, özgün fikirler üretir ve bu fikirlerin eyleme dönüşmesi noktasında üstün gayret gösterirler. Sonuç olarak bu görüşlere bakıldığında düzeni devam ettirmek için gayret eden, işleri düzgün bir şekilde yoluna koyan kimseler

yönetici, yeni ufuklar açıp değişim ve dönüşüm içinde olan ve bunu insanlara sirayet ettirenler lider olarak tanımlanır (Çağlar, 2004).

2.1.1. Liderlik Süreçleri ve Öğretmen

Lider, bir gruba dahil olmasından itibaren o grubu daima mevcut durumdan daha ileriye ulaştırma amacı edinir. Bu süreç liderin daima aktif ve grubunun öznesi olacağı bir süreç olmalıdır. Dolayısıyla liderlik süreci liderin bir filmin başrol oyuncusu olmasına benzer. Bir filmin başrol oyuncusunun performansı ve diğer oyuncular üzerinde bıraktığı izlenim nasıl tüm set sürecini ve filmin izlenebilirliğini etkiliyorsa, bir liderin bulunduğu grupta başlangıçtan son ana kadar gösterdiği davranış ve uyandırmış olduğu izlenim de o grubun bir gelişim ve değişim gösterip göstermediğine dair veriler ortaya koyar.

Liderlik süreçleri, liderin içinde bulunduğu grupta değişim ve dönüşüme yönelik attığı adımlarla ilgili tüm aşamaları ifade eder. Bu aşamalar dinamik ve süregendir. Liderin bilişsel, sosyal, psikolojik ve gelişimsel olarak gruba ne kattığı bu sürecin karşılığıdır. Ancak bu noktada grup üyelerinin de etkileşimi oldukça önem taşımaktadır. Liderin gruba kattıklarının yanında grup üyelerinin tepkisi ve onların da grup dinamiğini ileriye taşıyacak adımlar atması bu süreci tam olarak ifade eder. Grup üyelerinin bazılarının grup atmosferini olumsuz etkileyip değişim ve gelişime yönelik aşamaları sekteye uğratması bu sürecin önemli duraklarından biridir. Liderin bu durumu iyi yönetip grup atmosferinin daima diri ve pozitif tutması esastır. Kouzes ve Posner'in (2007) ortaya koymuş oldukları liderlik uygulamalarından biri olan "süreci sorgulama" başlığı altında bu noktada liderin görevleri özetlenmiştir. Liderin süreci yönetirken grup dinamiğini yani özellikle iletişimi ön planda tutması hedeflere varma noktasında oldukça önemli olup iletişimi sınırlı tutmak, özgün fikirler üretmek konusunda bir engel olarak açıklanabilir. Liderlik uygulamasının temel argümanları deneme ve risk alma ile ilgilidir. Kouzes ve Posner, süreç boyunca liderin fırsatları yoklama ve deneme yanılma yönteminden çekinmemesi gerektiğini belirtir. Süreci doğru yönetmek her şeyin daima mükemmel olması gerektiğini ifade etmez. Lider, yeni şeyler deneme ve risk alma noktasında grubunu da harekete geçirmelidir. Ancak bu şekilde oluşturulan örgütsel bir iklimde süreç aşamaları doğru bir şekilde ilerler ve yeni fikirler, istenilen çözümler, dışa yönelik bir bakış açısı ortaya çıkar.

Bir öğretmenin liderlik süreçlerinde çok yönlü ve çok boyutlu olması esastır. Karakter ve kişilik gelişimleri bulundukları yaş grupları itibarıyla devam eden çocuk gruplarla birlikte çalışmak bunu gerektirmektedir. Öğretmenler, liderliklerini yürüttükleri çocuk gruplarındaki atmosferin çok çabuk değişebileceğinin farkında olmalıdır. Bu durumlar çoğu zaman beklenti dahilinde gerçekleşmez. Lider öğretmenler, liderlik davranışlarını gerek öğretmen liderliği eğitimleri/programları gerek de kendi kişisel deneyimleri sayesinde kazanmaktadır (Ustaoglu ve Tekin Bozkurt, 2022).

Öğretmenliğinde liderlik rolü oynayan öğretmenlerin öğrenciler için rol model olduklarından söz edilebilir. Bu yüzden öğrenciler için, öğretmenlerinin kendileri hakkında düşünceleri önem arz etmektedir. Öğretmen liderlerin öğrencilerinin gelecekleri ile ilgili söyleyecekleri olumlu sözler veya umut dolu vaatler öğrencilerin motivasyonunu arttırarak okul içi ve dışındaki başarılarını olumlu etkileyebilir. Öğrencilerin akademik başarılarıyla özel hayatları arasında pozitif bir etkileşim vardır. Bu yüzden öğretmen liderlerin odak noktaları sadece öğrencilerinin akademik başarısı ve ders içi tutumları değildir. Liderlik rolü oynayan öğretmenler davranışlarıyla toplum içinde sıyrılma eğilimindedirler. Gerek öğrencilerin akademik başarıları ve kişisel yaşamlarına gösterdikleri ilgiyle gerekse de okul dışı davranışları ve toplum yaşamına katkıları ile mesleklerinin itibarını arttırıp öğretmenlik mesleğinin öneminin kavranmasına yardımcı olurlar. Gerek eğitim-öğretim ortamı içinde olsun gerekse de okul dışı olaylarda aksiliklerin olması hem normal hem de kaçınılmazdır. Öğretmen liderleri diğerlerinden ayıran en önemli unsurlardan biri de karşılaştıkları zorluklar ve engellerde suçlu aramamalarıdır. Yanlışın kimde olduğuyla değil nerede ve ne yüzden olduğuyla ilgilenip çözüm odaklı düzeltmeler yaparlar (Crowthher, Kaagan, Ferguson ve Hann, 2009; Akt. Öntaş, 2019).

Okulda olduğu gibi okul dışı yaşantıda da öğretmenin öğrenci veya çocuk açısından oldukça önemli bir yeri vardır. Bazen bir öğretmenin sözüyle veya bir davranışıyla çocuğun motivasyonu, hedefleri hatta hayata bakış açısı değişebilir. Kimi zamansa bir öğretmen bir çocuğun hayatındaki en büyük rol modeli olabilir. Bu yüzden öğretmenlik mesleğini sadece okul içinde sınırlı tutmamak gerekir. İyi bir lider öğretmen birçok çocuğun iyi bir geleceğinin anahtarı olabilir.

2.1.2. Öğretimsel Liderlik

Öğretim liderliği, son dönemlerde eğitim yönetimi alanında üzerinde oldukça fazla sayıda çalışma yapılan konu başlıklarından biri olmuştur (Smith, 2019). Öğretimsel liderlik, 1975’li yıllardan itibaren hakkında çalışmalar yapılan ve birçok araştırmaya konu olan bir liderlik alanıdır. Öğretim liderliği, eğitim ve öğrenmeyi esas alan, öğretmenlerin tüm öğretim sürecinde etkin rol alması hususunda gerekli liderlik becerilerini açıklayan liderliktir. Bu doğrultuda öğretimsel liderlik ile eğitim ve öğretim uygulamalarında faaliyetlerin hedefe uygun olarak yapılması, eğitim sürecindeki tüm katılımcıların harekete geçmesi önem arz etmektedir (Şişman, 2004).

Eğitim konusunda liderlik, yalnızca okul veya öğretim kurumlarında yöneticilik yapmaktan çok daha fazlasıdır. Etkin öğretim liderleri, yönetsel boyuttaki görevlerinin ötesinde, öğrenme ve öğretme süreçlerinde yenilikçi ve pedagojik gelişime sürekli açık kimselerdir. Eğitim liderliği, öğretim aşamalarında en iyisini teşvik etmenin ve etkin öğretme ve öğrenme konularına uygun ortamlar oluşturma sorumluluğunu almaktır. Öğretimsel liderlik süreçlerinde temel motivasyon, eğitimcileri görevlerinde başarılı sonuçlar elde etmeleri için destek vermeye odaklanmaktır. Etkili öğretim liderleri, atölye çalışmaları ve eğitim programları vasıtasıyla gelişimlerine önem verirler. Bunun yanında öğretim liderleri sürekli öğrenme ve kişisel gelişim ile kariyerlerini taçlandırmaya çalışırlar. Bu şekilde daha iyi bir öğretim lideri, dolayısıyla daha verimli bir eğitim ortamı ve daha iyi öğrenciler topluma kazandırılacaktır (Dedeoluk vd., 2023).

Öğretmenlerin mesleki gelişimi, bütün toplumlarda eğitimin niteliğini belirleyen başlıca unsurdur (Bümen vd., 2012). Artık öğretim yöntem ve metotlarında hızlı değişim ve gelişimler görülmekte, program geliştirme süreçleri farklılaşmakta, öğretmenlik mesleği dinamik bir hâl almaktadır (Bilge ve Arslanargun, 2018). Bu değişim ve gelişimler öğretim liderlerine de ayrı bir sorumluluk yüklemektedir. Öte yandan verimli bir öğretim liderliği süreci yalnızca sınıf veya okul ortamı ile sınırlı kalmamalıdır. Yaşadığımız çağda bilgiye ulaşım eski zamanlara oranla çok kolay olabilmektedir. Öğrenciler için bilgiye ulaşmak; cep telefonu, tablet ve bilgisayar gibi araçlarla artık çok kolay ve kısa sürede sağlanabilmektedir. Sınıf ve okul dışında öğrenciler rahatlıkla bu unsurlara erişebilir ve bu araçların olumsuz etkilerine de maruz kalabilirler. Etkili öğretim lideri, tüm bu süreçlerde öğrencilerin takibini yapabilmeli, gerekirse aileler veya öğrencilerin yakınlarıyla koordineli bir şekilde hareket etmelidir.

2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

1989 yılında 396 sayılı KHK ile Başbakanlık makamına bağlı olarak kurulan Aile Araştırma Kurumu o dönem, aile bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahın artırılması görevini üstlenmişti. 2004 yılına gelindiğinde Aile Araştırma Kurumu 5256 sayılı Kanunla yine Başbakanlık makamına bağlı olarak Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne dönüştürüldü. Kadının statüsünün güçlendirilmesi ve haklarının korunması için 1990 yılında 422 sayılı KHK ile Başbakanlığa bağlı olarak kurulan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü de 2004 yılında 5251 sayılı Kanunla yeniden yapılandırılmıştır. 1963 yılında 225 sayılı Kanun ile çalışmalarına başlayan Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nün (SHÇEK) 1983 yılında 2828 sayılı Kanunla kurulmasına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. O zamana kadar Türkiye'de birbirinden farklı kurumların bünyesinde ayrı ayrı yürütülen sosyal hizmet faaliyetleri, bu kanun ile tek çatı altında toplanmıştır (Tarihçe, [Erişim Tarihi: 08.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>).

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğünün faaliyetleri; 2011 yılında 633 sayılı KHK ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çatısı altında birleştirilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş süreci kapsamında 2018 yılında 703 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oluşturulmuş ve 1 No.'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Bakanlığın yetki, görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. 21 Nisan 2021 Tarihli ve 31461 Sayılı Resmi Gazete yayınlanan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur (Tarihçe, [Erişim Tarihi: 08.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>). Türkiye'de günümüzde 81 ilde bulunan İl Müdürlüğü ve müdürlüklere bağlı kuruluşlar vasıtasıyla

vatandaşlara hizmet veren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sürekli artan personelleriyle merkez ve taşra teşkilatlarını güçlendirmektedir.

2.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesindeki Öğretmenlerin Çalışma Alanları

Türkiye’de öğretmenler başta Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullar olmak üzere pek çok farklı kurum ve kuruluşta çalışmaktadır. Genellikle Eğitim Fakültesi mezunu olarak kamu kurumlarına atanan söz konusu öğretmenler, farklı koşullarda çalışabilmektedirler. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde de 1747 öğretmen görev yapmaktadır (2024 Yılı Performans Programı, 2024). Bu öğretmenler Çocuk Evleri, Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi (ÇEKOM), Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM), Çocuk Evleri Sitesi (ÇES), Sosyal Hizmet Merkezi (SHM) gibi kuruluşlarda mesleklerini icra etmektedir.

1983 senesinde Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’na (SHÇEK) bağlı olan çocuk yetiştirme yurtları ve çocuk yuvalarında ilk olarak kalmaya başlayan kimsesiz ve haklarında koruma kararı alınan çocuklar, daha sonra 2000 yılında daha fazla fayda görüleceğine inanılan çocuk evleri hizmet modeli uygulamasıyla küçük gruplarla çocuk evlerinde yaşamaya başlamışlardır (Yaşar, 2013). Günümüzde çocuk yetiştirme yurtları ve çocuk yuvaları gibi kuruluşların mevcut olmadığı, bu kuruluşlar yerine kişi sayısı olarak daha küçük grupların yer aldığı yatılı kuruluşların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunduğu bilinmektedir.

Çocuk evleri, korunması gereken çocuklara kişi sayısı olarak küçük birimlerde bakım hizmeti verilmesi hedefiyle Türkiye’de bulunan her ilin sosyal ve kültürel olanaklarına istinaden çocuk bakımına elverişli bölgelerinde, genellikle il merkezlerinde bulunan apartman dairesi veya müstakil evlerdir. Bu evlerde kalan koruma altındaki çocuklara arkadaşlık, komşuluk, mahalle kültürü gibi unsurların öğretilmesi amaçlanmakla birlikte toplumla bütünleşmiş bir şekilde toplumun ahlak ve değerlerini benimsemiş, özgüvenli ve geleceğe dair umut besleyen çocukların yetiştirilmesi hedef alınmıştır. Bu evlerde en az 5, en fazla 8 çocuk kalabilmektedir. 0 ile 18 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocuklarla koruma kararının devamını gerektiren şartlarda bulunan gençlerin kalabildiği çocuk evlerinde aynı evde yaşaması uygun görülen en

küçük ve en büyük çocuk arasında en fazla 3 yaş farkı olmalıdır. Kardeş olanların arasında böyle bir kriter aranmamaktadır.

Çocuk evleri Türkiye’de ilk defa 2000 yılında Ankara ilinde açılmıştır. Olumlu geri dönüşler neticesinde 2005 yılında bu evler Türkiye genelinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Çocuk evlerinde temel noktada “bakım elemanları” görev yapar. Bu personeller istihdam edilirken yirmi beş yaşını tamamlamış olmasına, hâl ve hareketleriyle çocuklara örnek olabilecek yapıda ve doğru iletişim becerilerine hâkim bir kimse olmasına dikkat edilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerden bir kısmı bu çocuk evlerinden sorumlu olarak görevlendirilir. Her bir öğretmen ortalama 1 veya 2 çocuk evinden sorumlu olabilmektedir.

ÇEKOM, bir ilde çocuk evlerinin açılması sürecinden ve işleyişi ile ilgili bütün işlemlerden sorumlu kuruluştur. Bunun yanında çocuk evleriyle ilgili harcamaların yapılması, denetim işlemlerinin düzenli bir şekilde takip edilmesi ve çocuk evleri arasında irtibatın oluşturulması ÇEKOM bünyesinde gerçekleşir (Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri ve Çocuk Hakları, [Erişim Tarihi: 03.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/ss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari>). ÇEKOM’da sosyal çalışma görevlisi başlığı altında öğretmen, çocuk gelişim uzmanı, sosyal çalışmacı, psikolog ve sosyolog istihdamı gerçekleştirilmektedir (SHÇEK, 2007). Çocuk evlerinde çalışan öğretmenlerin, ev sorumlusu olarak çocukların okul ve ders takibini yapma, evin her türlü ihtiyacını giderme, çocuklara söz konusu bakanlığın ödemiş olduğu harçlıkları kendilerine teslim etme gibi birçok görevi bulunmaktadır.

ÇODEM, suç mağduru olan, sokaklarda dış tehditlerle karşı karşıya kalan, suça sürüklenen ve kendileri için korunma kararı çıkarılıp veya bakım tedbiri alınıp korunma altına alınması gereken çocuklardan psikososyal desteğe gereksinimi olduğu saptananlara yönelik hizmet verilen, bu çocukların temel ihtiyaçları karşılanan, her türlü gereksinimlerinin belirlendiği ve müdahalelerde bulunulduğu kuruluştur. ÇODEM, bünyesinde kalan çocukların ailesi veya yakınlarının yanına dönebilmeleri ve ihtiyaç duydukları başka sosyal hizmet modelleri için hazır duruma varmalarını hedefleyen bir sosyal hizmet kuruluşudur. ÇODEM bünyesinde, çocukların hayatta karşılaştıkları kendilerine zararı dokunan tecrübelerden dolayı yaşadıkları örselenme ve davranış

bozukluklarına karşı tedavi görmeleri, aileleri ve yakınlarına karşı uygun davranış ve tutumda bulunmaları amacıyla “Anka Çocuk Destek Programı” faaliyet göstermektedir. Anka Çocuk Destek Programı ile çocukların gereksinimleri tespit edilerek olumsuz yaşantılarının tolere edilmesi ve olumlu kişilik gelişimlerinin oluşturulması hedeflenmektedir (Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri ve Çocuk Hakları, [Erişim Tarihi: 03.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/ssc/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari>).

ÇES, 10 ile 12 arasında çocuğun hayatlarını idame ettirebileceği, temel ihtiyaçlarının karşılanacağı, çocuk evlerinin yan yana bir arada olduğu, kalabalık yaşamın oluşturduğu dezavantajları yaşamadan, aile sıcaklığını hissedebileceği küçük birimlerden oluşan yatılı kuruluşlardır. Türkiye’de günden güne bu kurumların sayılarının arttığı ve yaygınlaştığı görülmektedir. Aile ortamı gibi hazırlanmış olan çocuk evleri sitesi içerisinde bulunan evler, sınırlı sayıda çalışan meslek elemanı tarafından daimi bir şekilde hizmet verilmesi ile içerisinde yaşayan çocukların kişisel gelişimlerine katkı sağlamakta ve toplum içerisinde doğru davranış geliştirmeleri ile davranış bozukluğu eğilimi göstermelerini engellemektedir (Adana Çocuk Evleri Sitesi, [Erişim Tarihi: 03.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/adana/kuruluslarimiz/cocuk-evleri-sitesi/adana-cocuk-evleri-sitesi/>).

SHM’ler, toplumdaki ihtiyaç sahiplerinin tespit edilip bu kimselerin sosyal hizmet modellerinden yararlandırılması ve daha sonra takiplerinin yapılmasından sorumlu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kuruluşlardır. Çocuk, genç, engelli, kadın, erkek, yaşlı, insanlara ve ailelerine koruyucu, önleyici, geliştirici, destekleyici modellerle rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin birebir ve en basit erişilebilir şekilde sunulmasını esas alan bu kuruluşlar Türkiye’de birçok il ve ilçede yer almaktadır. İhtiyaç duyulduğunda kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve üniversiteler ile koordine bir şekilde hareket etmekte olan SHM’ler, gündüzlü hizmet vermektedirler. SHM’ler hizmet verdikleri il ve ilçelerde yaşayan toplum kesimlerinin daha pozitif hayat olanaklarına erişmeleri noktasında hedeflere sahiptir. Kentlerde hayat biçimlerinde görülen ayrışmanın asgari düzeye düşürülmesi, göçün oluşturduğu problemlere müdahale edebilmesi ve insanların topluma verimli, kendilerine yeten bir vaziyete ulaşmaları hedefiyle SHM’ler birçok sosyal hizmet modeli uygulamakta ve bunları koordine etmektedir. SHM bünyesinde Şehit Yakınları

ve Gazi Hizmetleri birimi bulunmaktadır. Bu birimlerde, şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının istekleri, gereksinimlerine göre birimde görevli meslek elemanları tarafından değerlendirilir ve işlemler yapılır. Ayrıca bu aileler sistemli bir şekilde rutin olarak ziyaret edilir ve birlikte etkinlikler planlanıp uygulanır. Şehit yakınları ve Gazi kartları için yapılmak istenen müracaatlar, bulunulan ilin İl Müdürlüğü tarafından sağlanır. Bu merkezlerde Aile ve Boşanma Süreci Danışmanlığı hizmeti de kurumlarda görev alan psikolog, psikolojik danışman ve sosyal çalışmacılar tarafından verilmektedir. Merkezlerde uzman meslek elemanı olmaması durumunda başka birimlere yönlendirme yapılabilmektedir. SHM’ler tarafından Roman vatandaşların yoğunlukla yaşadığı bölgelerde bu vatandaşların destekleyici hizmet modellerden faydalanması amacıyla çalışmalar da yürütülmektedir. Özellikle psikososyal ve ekonomik destek ile ilgili hizmet modellerinden bu yönde yararlanılmaktadır (Sosyal Hizmet Merkezleri, [Erişim Tarihi: 03.06.2024], <https://www.aile.gov.tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/sosyal-hizmet-merkezi/>). SHM bünyesinde görev alan öğretmenler Evde Bakım Hizmeti birimi, Eğitim ve Danışmanlık birimi gibi çeşitli alanlarda çalışabilmektedir.

2.2.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Çocuk Koruma Hizmetleri Alanında Görev Yapan Meslek Personellerinin Görev ve Sorumlulukları

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, sosyolog, aile ve tüketici ekonomisti gibi birçok meslek alanından personeller görev yapmaktadır. Çocuk bakım kuruluşlarında görev yapan psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensupları “sosyal çalışma görevlisi” olarak tanımlanmaktadır. Sosyal çalışma görevlilerine gündüzlü ve yatılı kuruluşlarda “ev / grup sorumlusu” adı altında bir takım görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu görev ve sorumluluklar aşağıda açıklanmıştır (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022):

1) Grup/ev sorumlusu, sosyal çalışma görevlileri arasından müdür tarafından görevlendirilir. Grup/ev sorumlusu görev, yetki ve sorumluluklarını

yerine getirirken diğ er personel ile ekip çalışması anlayışı içerisinde eş güdümlü olarak çalışır.

2) Grup/ev sorumlusunun görev, yetki ve sorumlulukları ş unlardır:

a) Hizmet birimine kabul edilen her çocuğ un kuruluşa uyumunun sağ lanmasına ilişkin iş lemleri yürütmek.

b) Çocuğ a, hizmetin amacı, hedefi, iş leyişı, hak ve sorumlulukları ile ilgili bilgiler vermek ve çocuğ un uyum sürecini planlamak, izlemek ve ihtiyaçlarını belirlemek, çocuğ un takibini yapmak, uygulama ve mesleki çalışma planlarını psikososyal destek programı çerçevesinde hazırlayarak yürütmek.

c) Çocukların okula devamını, ders çalışma ve eğitim durumlarını takip etmek, değerlendirmek, okul, kurs ve iş yeri ile ilgili sorunlarının tespiti ve çözümüne yardımcı olmak, eğitim durumuna ilişkin bilgileri raporlamak ve çocuğ un dosyasında muhafaza etmek, ayrıca hizmet biriminde çocukların etüt programlarına düzenli katılımlarını sağlamak ve çocuklara rehberlik yapmak.

ç) Çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun eğitim araç ve malzemeleri ile kırtasiye, giyim, kuş am gibi ihtiyaçlarının zamanında temini için gerekli iş ve iş lemleri yerine getirmek.

d) Çocukların bireysel becerilerini ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik çalışmaları planlamak ve yürütmek, çocukları bireysel gelişim özellikleri, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirmek, çocuklara kurs, iş ve meslek seçimlerinde rehberlik yapmak.

e) Çocukların sağlıklı ve sosyal gelişimlerinin sağ lanması amacıyla toplumsal ve kültürel kurallar, görgü ve nezaket kuralları, kişiler arası iletişim ve benzeri konularda olumlu alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak.

f) Çocukların kişisel temizlik, bakım, düzenli uyku, giyim ve yemek yeme gibi temel bireysel alışkanlıkları kazanmalarını sağlamak.

g) Gerektiğ inde sorumlu olduğ u çocuklarla ilgili bilgilendirme yapmak, kuruluş koordinasyon komisyonuna ödül ve sınırlandırma teklifinde bulunmak.

ğ) Ailesi, yakınları veya diğ er kişilerle görüşmesi uygun görülen çocukların ne kadar süre ile kimlerle görüştü rüleceğ i konularında teklifte bulunmak, belirlenen mekanda görüşmelerini sağlamak, görüşmenin çocuk

üzerindeki etkilerini izlemek, kayıt altına almak, ziyaretçisi gelmeyen ve izinli gitmeyen çocukların varsa ailesi, yoksa akrabaları ile iletişime geçmek, çocukların psikososyal özelliklerini göz önünde tutarak aile bağlarını güçlendirici yönde çalışmalarda bulunmak.

h) Gönüllüler tarafından çocuklara yönelik düzenlenen ve kuruluş müdürlüğünce uygun bulunan etkinliklerde görev almak; etkinlikleri koordine ve takip etmek, sonuçları kuruluş müdürlüğüne raporlamak.

ı) Çocukların, yemeklerin hazırlanması ve sunumuna yaş ve gelişim özelliklerine göre katılımlarını sağlamak.

i) Çocukların sağlık hizmetlerinden zamanında yararlandırılmasını ve düzenli aralıklarla sağlık kontrollerinden geçirilmesini sağlamak, çocukların aldığı sağlık hizmetlerinin sonuçlarını izlemek, acil hallerde çocukları sağlık servisine ulaştırmak ve kuruluş müdürlüğüne bilgi vermek.

j) Bakım personeli sorumluluğundaki iş ve işlemleri, günlük çalışma programlarını düzenlemek ve takip etmek, bakım personeline iş başında rehberlik etmek, denetlemek ve bakım personelinin işe uyumunu sağlamak.

k) Çocukların güvenliğine yönelik gerekli tedbirleri almak, tespit ettiği eksiklikleri kuruluş müdürlüğünce bildirmek, takibini yapmak ve neticelendirmek.

l) Çocuklarla ilgili yapılan her türlü mesleki çalışmaya ve diğer faaliyetlere katkıda bulunmak.

m) Çocuklara hak olarak verilen harçlık ile maaş, miras, nafaka, bağış gelirleri ve diğer ayni/nakdi kazanımları çocukların ihtiyaçlarını, taleplerini ve özelliklerini dikkate alarak menfaatlerini gözetecek şekilde ve gelir/intikal eden hakların niteliklerine göre günlük, haftalık veya aylık olarak imza karşılığında dağıtmak ve kayıt altına almak.

n) Çocukların akademik becerilerini desteklemek, akademik yönden gelişim gösterme konusunda zorluk yaşayan çocukların iş ve meslek edinmesine yönelik uygun eğitim programlarına katılımlarını sağlamak, ilgili işlemleri takip etmek ve neticelendirmek.

o) Reşit olarak kuruluştan ayrılacak olan çocuğu bakım sonrası hayata hazırlamak, reşit olarak bakım tedbir kararı kaldırılan gençleri toplum içinde

izleme, destekleme ve rehberlik çalışmalarını sosyal servisle koordineli yürütmek ve takip etmek.

ö) Eğitim ve psikososyal destek programları ile Millî ve manevi değerleri kazandırabilecek programlar uygulamak, bu programları izlemek, sonuçlarını değerlendirmek, raporlamak ve elde edilen sonuçlara göre hizmeti geliştirmek.

p) Çocukları akademik, sportif ve sanatsal, yabancı dil, müzik aleti kullanabilme gibi ilgi, beceri ve yeteneklerine uygun faaliyetlere yönlendirmek, çocukları desteklemek, teşvik etmek ve takibini yapmak.

r) Çocukların yaş durumuna uygun kitaplık/kütüphane oluşturulmasında destek olmak, çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak üzere rol model olmak, çocukların kitap okumalarını teşvik etmek, günlük yaşam programlarına eklemek ve birlikte tatbik etmek.

s) Çocukların ortak yaşam alanlarının tertip ve düzenini sağlama, genel temizlik, alışveriş yapma, bütçe planlama, ev ekonomisi ve tasarruf gibi alanlarda işleyişe katılımlarını sağlamak.

ş) Çocukların sağlıklı ve dengeli beslenmeleri ile özel beslenme ihtiyacı olan çocuklara yönelik tedbirleri almak, gıda maddelerinin hijyenik koşullarda saklanması, hazırlanmasını ve sunumunu izlemek ve kontrol etmek, yemeklerin çeşidini, miktarını ve zamanını, çocukların sayısını, yaşlarını, gelişim özelliklerini, özel durumlarını, isteklerini, sağlıklı ve dengeli beslenmelerini dikkate alarak diyetisyenin önerileri doğrultusunda bakım personeli ile birlikte belirlemek.

3) Çocuk evinde çocuklar adına yapılan harcama ve ödemelere ilişkin iş ve işlemleri ev sorumlusu yürütür. Bu iş ve işlemleri harcama belgeleri ile birlikte kayıt altına alarak harcama belgelerini ay sonunda denetime esas olmak üzere çocuk evleri koordinasyon merkezine teslim eder.

4) Grup/ev sorumlusu yürüttüğü tüm çalışmalarda kuruluş müdürlüğüne karşı sorumludur. (s. 7-8).

Çocuk koruma hizmeti alanında yer alan gündüzlü ve yatılı kuruluşlarda görev alan en önemli meslek gruplarından biri de bakım personelleridir. Grup / ev sorumlularına kıyasla koruma altındaki çocuklarla çok daha fazla vakit geçiren ve bu

çocukların temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında kritik öneme sahip bu personellere de ilgili bakanlık bir takım görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Ayrıca bakım personeli olmak için bazı şart ve yükümlülükler aranmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bakım personeli görevlendirmelerinde aradığı şartlar ve bu personellere yüklemiş olduğu görev ve sorumluluklar aşağıda açıklanmıştır.

1) Bakım personeli;

- a) Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarının çocuk gelişimi, bakım, sağlık hizmetleri, sosyal hizmet bölümlerinden mezun olanlar,*
- b) Herhangi bir ön lisans ya da lisans programı mezunu olanlardan pedagojik formasyon veya çocuk bakımı konusunda Millî Eğitim Bakanlığınca düzenlenen eğitimlerden sertifika alanlar,*
- c) Çocuk gelişimi ve eğitimi, sosyal hizmetler, aile ve tüketici bilimleri, ev ve kurum hizmetleri veya sosyal destek hizmetleri programları ve dengi ön lisans mezunu kişiler,*
- ç) Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet lisans programı mezunu kişiler, arasından seçilir.*

2) Bakım personeli, yirmi iki yaşını doldurmuş olmalıdır.

3) Bakım personeli, yemek hazırlama ve pişirme konusunda bilgi ve beceriye sahip olmalıdır.

4) Bakım personeli bir evin sorumluluğunu üstlenebilecek, görevlerini yerine getirirken sorumluluklarını aksatmayacak olgunlukta ve yapıda olmalıdır.

5) Bakım personelinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Çocukların öz bakımlarını yapmak veya yapmalarını sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamak veya bu konuda çocuklara yardımcı olmak.*
- b) Günlük yaşam sürecinde çocuklara rehberlik yapmak, yardımcı olmak, olumlu davranış kazanmaları amacıyla çocuklara rol model olmak.*
- c) Çocukların kişisel temizlik, bakım, düzenli uyku, sofrada adabı gibi temel bireysel alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olmak.*

ç) Öğünlere göre çocukların yemeklerini hazırlamak, sunmak, yemeği sofrada çocuklarla birlikte yiyerek çocuklara refakat etmek.

d) Çocukların sağlık durumlarını takip etmek, hastalıklara karşı belirlenen tedbirleri almak, hastalanan çocukların tedavilerinin zamanında yapılması için grup/ev sorumlusuna veya sağlık görevlilerine bilgi vermek ve süreci takip etmek.

e) Günlük yaşam programına uymak, çocukların ders çalışma ve okula devam durumlarını takip etmek, grup/ev sorumlusunu bilgilendirmek.

f) Sorumlusu olduğu evin/birimin tertibini, düzenini ve temizliğini sağlamak.

g) Ev kazalarına karşı ve çocukların güvenliğine yönelik emniyet tedbirlerini almak.

ğ) Kuruluş müdürlüğü tarafından verilen diğer görevleri yerine getirmek.

6) Bakım personelinin görevlendirileceği çocuk hizmet biriminin belirlenmesinde, çocukların yaşı ve cinsiyet durumu dikkate alınır.

7) Bakım personeli, grup/ev sorumlusuna ve kuruluş müdürlüğüne karşı sorumludur. (s. 8-9).

2.2.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesindeki Korunma İhtiyacı Olan Çocuklar

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birey, aile, çevre ve toplum faktörlerinden kaynaklı olarak bazı çocukların korunma ihtiyacı bulunmaktadır. Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuklar “korunma ihtiyacı olan çocuklar” olarak ifade edilmektedir (Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2022).

Türkiye’de korunma ihtiyacı olan çocukları bakım ve koruma altına almakla yetkili tek merci Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’dır. 2023 yıl sonu verilerine göre Türkiye’de söz konusu çocukların bakımı için hizmet veren 1184 çocuk evi bulunmaktadır. Bu evlerde 5578 çocuk yatılı olarak kalmaktadır. Ayrıca Türkiye geneli korunma ihtiyacı olan çocukların ikamet etmiş olduğu 180 kuruluş bulunmaktadır. Bu

kuruluşlarda da 8600 çocuk bulunmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın koruma ve bakım altındaki çocuklara yönelik öncelikli hedefi, erken çocukluk döneminden başlayarak eğitim seviyelerini yükseltmeye, sosyal ve bireysel gelişimlerine hız kazandırmaya yönelik çalışmaları artırmak ve bakım sonrası süreçte sosyal hayata uyumlarını sağlamaktır (2024 Yılı Performans Programı, 2024).

Korunma ihtiyacı olan çocuklar devletin yatılı kuruluşlarına çeşitli dezavantajlı durumları yaşayarak gelebilmektedir. Bunlar ebeveyn kaybı, maddi yetersizlikler, ihmal veya istismar gibi çeşitli olumsuz yaşantılar olabilmektedir. Dolayısıyla korunma ihtiyacı olan çocukların gelişimsel görevlerini uygun bir şekilde tamamlamaları noktasında önlerinde birçok zorluk vardır. Geçmişte yaşamış oldukları olumsuz yaşantılar veya travmalar, fizyolojik veya psikolojik gelişimlerine olumsuz bir etki oluşturabilmektedir. Bu noktada yatılı kuruluş çalışanlarına büyük bir görev düşmektedir. Yeterli beslenememe, yaşının gerektirdiği ölçüde vitamin ve proteinleri alamama gibi fizyolojik etkenlerden sevgiden mahrum kalma, ilgi ve alaka görememe gibi çeşitli gelişimsel ihtiyaçlara kadar birçok hususta korunma ihtiyacı olan çocukların takibinin yapılması ve söz konusu eksikliklerin giderilmeye çalışılması bu çocukların sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılmasında hayati öneme sahiptir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Literatürde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerle ilgili doğrudan yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Benzer çalışmalara bakıldığında Dikmen'in (2019) "Hizmet verenlerin gözünden çocuk evleri hizmet modelinin değerlendirilmesi - Ankara ili örneği" başlıklı hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde o dönemki ismiyle Ankara Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı ÇEKOM'da ve buraya bağlı çocuk evlerinde çalışan mesleki personeller ve bakım elemanları ile bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada çocuk evlerinde kullanılan hizmet modelleriyle ilgili söz konusu personellerin fikirleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Nicel desenli yapılan bu çalışma kapsamında Ankara ilinde görev yapan 147 bakım elemanı ve 36 mesleki personel ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgularda bakım elemanlarının birçoğunun kadın ve evli olduğu anlaşılmıştır. Bakım elemanlarından çocuk sahibi olanlar, bu durumun görevlerini ifa ederken pozitif etki gösterdiğini açıklamıştır. Araştırmaya katılan bakım

elemanları, toplam çalışma sürelerini yüksek olarak görmekte olup bakım elemanı personel mevcudunu da yetersiz olarak açıklamıştır. Çalışmaya katılan meslek elemanlarının ise çoğunluğunun “öğretmen” olduğu ve bu personellerin tamamına yakınının maaşlarından memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Meslek elemanı personellerinin yarısından çoğu görevlerinde kendilerini yeterli olarak algılamakta ve çocuk evlerinde görev yapmaktan mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Meslek elemanı personelleri, görevlerinde en büyük sorunun mevzuatla ilgili kısıtlılık olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca iş yükünü fazla bulduklarını ve bunun çocuklara olumsuz yansıdığını ifade etmişlerdir. Meslek elemanlarının yarısından fazlası mesleki uygulamalarında kendini yeterli görmekte ve çocuk evlerinde çalışmaktan memnun olduğunu belirtmektedir. Meslek elemanlarının yarısından fazlası hizmet içi eğitim aldığını, tamamına yakını ise bu eğitimleri faydalı bulduğunu ve ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Meslek elemanlarının karşılaştığı sorunların başında mevzuat kısıtlılığı gelmektedir. Ek olarak tamamına yakını iş yükünü yüksek olarak belirtmiş ve büyük bir kısmı bu durumun hizmet alana yansıdığını dile getirmiştir. Ayrıca meslek elemanı sayısını da yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Benzer biçimde meslek elemanları da hizmet ile ilgili görüşlerinin alınmadığını ifade etmişlerdir. Ek olarak, yönetmeliğin belirli hususlarda geliştirilmesi gerektiğini açıklamışlardır.

Semerci, Tural, Acar ve Yaman’ın (2020) yaptığı bir çalışmada çocuk evlerinde çalışan çocuk bakım elemanlarının yaşadıkları sorunlara yönelik niteliksel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda bakım elemanlarının; çalışma sisteminin zorluğu, kurum içi eğitimlerin yetersizliği, kurum, dernek, gönüllüler, komşular ve ev sorumluları ile yaşanan sorunlar ve yaş, cinsiyet, evli olmak gibi kendi kişisel özelliklerinin getirdiği birtakım zorluklar noktasında olumsuz deneyimler yaşadıkları tespit edilmiştir. Buna ilişkin olarak; bakım elemanlarının sosyal haklarının yeniden düzenlenerek mevcut aksaklıkların giderilmesi, sorumlu oldukları çocuk sayısının yanında yaş gruplarının da dikkate alınarak iş yükünün yeniden belirlenmesi, hizmet içi eğitimlerin yapılandırılarak çalışanların niteliklerinin artırılması mesleki doyum ve işlevsellik noktasında önemli olduğu belirtilmiştir.

Erarabacıoğlu (2017) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezi kapsamında da o dönemki adıyla Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerindeki bakım elemanlarının problem çözme ve empatik becerileri

incelenmiştir. Yapılan çalışmanın örneklemini bu çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde çalışan ve basit tesadüfî yöntemle seçilen bakım elemanı personellerinden araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 322 kadın, 16 erkek bakım elemanı oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan "Anket Formu", "Problem Çözme Envanteri" ve "Empatik Eğilim Ölçeği"nin Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne bağlı çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerindeki katılımcılara uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Bakım elemanlarının sosyo-demografik bilgilerine, problem çözme becerilerine ve empatik eğilimlerine ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Regresyon analizine göre Empatik Eğilim alt boyutunun ve benmerkezci eğilimin problem çözme anlamı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme becerisi ile öğrenim düzeyleri, çalışılan kuruluş türü, görev yapılan yaş grubu, sorumluluktaki çocuk sayısı arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Bakım elemanları, çoğunlukla "Çocuk Psikolojisi", "Çocuk ve Ergen Psikolojisi", "Bakım Yöntemleri", "Gelişim Dönemleri" ve "Özel Eğitim" alanında hizmet içi eğitime gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Yazar, araştırmanın çocuk evleri sitesi ve çocuk evlerinde bakım elemanlarının problem çözme ve empatik eğilimlerinin incelenmesi yönüyle önem arz ettiğini savunmuştur. Araştırma sonunda bakım elemanlarının işe alım süreçlerinde problem çözme ve empatik eğilim becerileri yönünden yetkin olan adayların istihdam edilmeleri önerilmektedir.

Cesur ve Köksal Akyol'un (2018) birlikte hazırladığı "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında Çocuk Gelişimci Olmak" başlıklı çalışmada da o dönemki adıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda görev yapan çocuk gelişimcilerin çalışma koşullarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel modelde tasarlanmış olup durum deseni ve amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda görev yapmakta olan ve araştırmaya gönüllü katılan on üç çocuk gelişimci oluşturmuştur. Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmış ve içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. İçerik analizi için katılımcıların cevapları doğrultusunda kategoriler oluşturulmuştur. Araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Aile ve

Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda sosyal çalışma görevlisi başlığı altında her meslek grubundan aynı işi yapmasının beklenmesi araştırmaya katılan ocuk gelişimcilerin memnun olmadıkları temel sorun olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi başlıkları açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çalışan öğretmenlerin özel deneyimlerini araştırdığı için nitel araştırma modellerinden biri olan olgu bilim türü üzerinde temellendirilmiştir. Olgu bilim, olgu ile alakalı bilgilere ulaşmak adına insanların tecrübe ve yaşantılarından faydalanan bir araştırma yaklaşımıdır. Öznel deneyimler, olgu bilimin temel dayanaklarını oluşturmaktadır (Onat Kocabıyık, 2015). Buna göre araştırmada Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında lider öğretmen olmak olgusu ele alınmış ve öğretmenlerin özel deneyimlerindeki anlam derinlemesine araştırılmıştır.

Esasen 20. yüzyılın ilk dönemlerinde bilimsel araştırmalarla ilgili yaşanan radikal değişimlerden sonra nesnel ve indirgemeci yaklaşımlar gündeme gelmeye başlamıştır. Daha sonraları bilimin sadece nesnel, evrensel ve genellenebilir bir bilgi oluşturmadan ibaret olmadığı görüşü benimsenmeye başlanmış, öznel bilgilerin daha önemli olduğunu savunan bir anlayış yaygın duruma gelmiştir (Baltacı, 2019). Olgubilim birey veya grupların bir olgu üzerine olan duygu, düşünce, deneyimleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Durum çalışmasında araştırmacı, önceden bağımsız ve bağımlı değişkenler kümesini belirtemezken (Benbasat, Goldstein ve Mead, 1987; Akt. Ceylan Çapar ve Ceylan, 2022), olgubilim çalışmalarında araştırmacı belli bir olguyu yaşayan kişi/kişileri belirlemek durumundadır. Bunun yanında bir olgu üzerine bireylerin algıları ve deneyimlerinin derinlemesine yorumlanması, anlamlandırılması üzerine yoğunlaşmaktadır. Kısaca olgubilim, bireylerin görüşüne başvuru, veri

kaynağı birey veya gruplar olan nitel araştırma yöntemi desenidir (Ceylan Çapar ve Ceylan, 2022).

Nitel araştırmalar, dünyanın pek çok gerçeklikten var olduğunu, aynı olguyla alakalı insanların birbirine aykırı kişisel görüşlerinin var olabileceğini ve bu şekilde gerçeklerin toplumsal gruplarda yapılandığını esas alan araştırma yöntemleridir. Daha basit bir manada, nitel verilerin bir araya getirilip analiz edilmesini gerektiren araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yönteminin ölçüt örnekleme türü esas alınarak belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, yapılan araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek ayrıntılı bir şekilde çalışma yürütülmesine olanak tanır. Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklamaya çalışır. Ölçüt örnekleme türü seçilerek yapılan bir çalışmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler veya durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınırlar. Ölçüt, araştırmacının belirleyeceği bir şekilde oluşturulabilir veya daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılabilir (Büyüköztürk vd., 2016).

Araştırmanın planlama aşamasında ilk olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan iki ilde, her bir ilden Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan altı öğretmen olmak üzere toplam on iki öğretmen ile görüşme yapılması amaçlanmıştır. Ancak birden fazla ilde çalışma yürütme şartlarının ilgili bakanlık nezdinde farklı olması ve izin sürelerinin uzun sürme ihtimalinden kaynaklı olarak aynı bölgedeki yalnızca bir ilde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan sekiz öğretmen ile görüşme yapılarak araştırma tamamlanmıştır. Öte yandan araştırma kapsamında çalışmanın yürütüldüğü ildeki Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı bünyesinde ve çocuk koruma hizmetleri alanında görev yapan toplam 10 öğretmenin tamamının katılımıyla araştırmanın yapılması amaçlanmıştır. Yapılan ön görüşme ve araştırmalar neticesinde ÇES'te mesleğini icra eden öğretmenlerden birinin mesleğine henüz çok yeni başlaması ve araştırma konusuyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmaması sebebiyle kendisiyle görüşme yapılmamıştır. Ayrıca ÇODEM'de görev yapan

bir başka öğretmen ile de görüşmelerin yürütüldüğü zaman diliminde kendisinin izinli olması sebebiyle birlikte çalışma sağlanamamıştır. Geriye kalan 8 öğretmenin tamamıyla araştırmacının geliştirdiği Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, kişisel bilgilerinin ortaya çıkmasını istememesi, çalıştıkları kuruluşların isimlerinin belirtilmesinden dolayı çekincelerinin olması, bazı sorulara özel hayatlarından da bilgiler içeren yanıtlar vermesi ve bu doğrultuda kendilerine yöneltilen sorulara yönelik daha rahat bir şekilde cevaplar vermelerinin istenmesi amacıyla veri toplanan ilin anonimliği sağlanmıştır. Çalışmaya gönüllü katılan sekiz öğretmenden dördü ÇEKOM bünyesindeki çocuk evlerinde, ikisi yine ÇEKOM bünyesindeki Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi'nde (ÇOKİM), diğer iki öğretmen de ÇES'te görev yapmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan sekiz öğretmenden dördü erkek diğer dördü kadındır.

Araştırmaya katılan öğretmenler bulgular bölümündeki tablolarda (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) şeklinde kodlanmıştır. Çocuk evlerinde görev yapan öğretmenler (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4), Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Biriminde görevini ifa eden öğretmenler (Ö5, Ö6), Çocuk Evleri Sitesinde çalışan öğretmenler ise (Ö7, Ö8) olarak kodlanmıştır. Öğretmenlerden (Ö4, Ö5, Ö7, Ö8) olarak kodlananlar kadın, (Ö1, Ö2, Ö3, Ö6) olarak kodlananlar erkektir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından uzman gözetiminde geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Formun hazırlanması sürecinde eksiklikler ve yapılan hatalar, uzman kontrolü ile giderilmeye ve düzeltilmeye çalışılmıştır. Söz konusu form, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan ve korunma ihtiyacı olan çocuklardan sorumlu öğretmenlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu formda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin liderlik süreçlerinde karşılaştıkları problemler ve bu problemlere yönelik çözüm yaklaşımları ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Bu soru formu 8 temel soru ile bu temel sorularla bağlantılı 5 alt soru olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmadan elde edilen veriler, gönüllü katılımcılardan yüz yüze görüşme yapılarak sağlanmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra söz konusu katılımcılardan önce ön görüşme yapılmış daha sonra gönüllü olduklarına dair “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” kendilerine imzalatılarak veri toplanmaya başlanmıştır. Verilerin toplanma sürecinde katılımcılarla yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde uzun notlar alınmış bazı katılımcılar görüşme formunu kendileri doldurmak suretiyle araştırmaya katılım sağlamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmadan elde edilen veriler “betimsel analiz” yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu yaklaşımda amaç görüşme ve gözlem sonucu elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmasıdır. Betimsel analiz, farklı farklı veri toplama teknikleri ile toplanmış verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve doğrudan alıntılara yer verilerek yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Araştırma kapsamında oluşturulan 8 alt problemten hareketle 8 tema belirlenmiş (görev ve sorumluluklar, ebeveyn yoksunluğu, mesleki zorluklar, ders ve ödev takibi, çocukların yaşadığı problemler, okul dışı faaliyetler, sevginin etkisi, kurumlara göre öğretmenlik) ve bunlar esas alınarak katılımcılar tarafından sorulara verilen cevaplar ile ilgili özetleme ve yorumlama yapılmıştır. Betimsel analiz türünde çalışmayı yürüten araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu kişilerin ifadelerini çarpıcı bir şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Görüşme kapsamında elde edilen bilgilerin analize hazır hale getirilmesi için araştırma soruları doğrultusunda cevaplar doğrudan tablolar halinde gruplandırılmıştır. Ayrıca tablolarda verilen cevaplarla ilgili alt temalar “Kodlar” başlığı altında paylaşılmıştır.

Yapılan araştırmanın geçerliğini arttırmak için katılımcı öğretmenlerin ifadelerine dair doğrudan alıntılara yer verilmiş ve toplanan veriler ayrıntılı olarak rapor edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırma sonucu yansız bir biçimde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Nicel araştırmalarda araştırmayı yürüten kişilerin kullandıkları veri toplama araçlarının ve araştırma deseninin güvenirlik ve geçerliğini oldukça hassas bir şekilde test etmesi ve sonuçları objektif bir biçimde rapor etmesi istenir. Nitel araştırmalarda ise güvenirlik ve geçerlik nicel araştırmalara göre farklı yollarla ele alınır (Yıldırım ve şimşek, 2003). Bu bağlamda nicel araştırmalarda kullanılan i geçerlilik ve dış geçerlilik ile iç tutarlılık güvenilirliği ve dış güvenilirlik kavramlarının nitel araştırmalardaki karşılığı inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik kavramları olarak karşımıza çıkmaktadır (Arslan, 2022).

Bu kısımda araştırmada güvenirlik ve geçerlik ile ilgili alınan tedbirlere yönelik bazı kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

3.5.1. İnandırıcılık

Araştırmalardan elde edilen bulgular gerçekliğe ne kadar yakın ve uygunsa araştırma o derecede inandırıcıdır. İnandırıcılık, bulguların gerçekliğine güven duymak olarak açıklanabilir. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular gerçekte olanla ne ölçüde örtüşüyor ve gerçekteki olgu veya durumu yansıtıyor mu, incelenmek istenen şey gerçekten gözlemleniyor veya ölçülüyor mu şeklindeki soruların cevapları araştırmanın inandırıcılığı ile ilgili bilgiler sunabilir (Lincoln ve Guba, 1985).

Araştırmada inandırıcılık mekanizması kurmak amacıyla “uzun süreli etkileşim”, “eşitleme” ve “katılımcı teyidi” yöntemi kullanılmıştır. Nitel bir çalışmada inanılrlılığı sağlamanın en iyi yolu uzun süreli etkileşimdir. Çalışmanın yapıldığı ortamda bulunmak araştırmacının önyargılarını kontrol etmesine yardımcı olur. Bu süreçte veri toplamak için yeterli zamanın ayrılması araştırmacının çalışma yapılan grubun kültürünü, dilini ya da görüşlerini anlaması için derinlemesine anlayış geliştirmesini sağlar (Başkale, 2016). Bu kapsamda yapılan araştırmada veri toplama sürecinin öncesinde katılımcılarla şifahen telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiş, süreçle ilgili detaylı bilgiler verilmiş, veriler toplanırken katılımcıların kendi görev alanları kullanılarak doğal bir ortam oluşturulmaya çalışılmış ve çalıştıkları alan gezilip incelenmiş, görüşme öncesi ve sonrası kendileriyle çalışma ile ilgili uzun vakit geçirilmiştir.

Çeşitleme yöntemi araştırmalarda nitel ve nicel elde edilen verilerle gözlem, görüşme, test ve anket tarzında veri elde etme yöntemlerinin birlikte yürütülmesiyle geçerliliğin yüksek olmasını amaçlayan bir tekniktir. Aynı zamanda araştırma

sonuçlarının zenginleşmesi amacıyla araştırmacıların tercih ettikleri bir yöntemdir. (Lincoln ve Guba, 1985). Bu araştırmada katılımcılarla Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla yapılan görüşmenin yanında gözlem tekniğinden de faydalanılmış ve elde edilen izlenim ve tespitler bulgular ve tartışma bölümünde okuyucularla paylaşılmıştır.

Son olarak araştırmanın inandırıcılığını arttırmak amacıyla “katılımcı teyidi” yöntemine başvurulmuştur. Katılımcı teyidi tekniği, araştırmalarda inandırıcılık boyutunu arttırmak için elde edilen verilerin algılanış ve yorumlanma şeklinin doğru olup olmadığına yönelik katılımcılar tarafından sağlanan bir kontrol tekniğidir. Bu doğrultuda katılımcılara yapılan araştırmanın bulguları sunulur ve kendi fikir ve söylemlerini yansıtıp yansıtmadığı konusunda düşünceleri öğrenilir (Lincoln ve Guba, 1985). Yapılan araştırmada veri toplama sonucunda katılımcılara vermiş oldukları cevaplar tekrar ifade edilmiş ve katılımcıların fikirlerinin doğru yansıtılıp yansıtılmadığı teyit edilmeye çalışılmıştır ve varsa hatalar düzeltilmiştir. Ayrıca katılımcılara yöneltilen her sorudan sonra da verilen cevap katılımcıya tekrar ifade edilerek yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

3.5.2. Aktarılabilirlik

Araştırma sonucu elde edilen bulgular arasındaki bir takım benzerlik sebebiyle başka bağlamlarda, mevcut durumun ne ölçüde genelleştirilebileceği ve diğer araştırmalarda uygulanabileceği durumu “aktarılabilirlik” olarak açıklanmaktadır. Esasen nitel araştırmalarda herhangi bir genelleştirme kaygısı bulunmamaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken nokta, nitel bir araştırma sonucunun daha geniş ve farklı gruplarda uygulanabilirliğinin mümkün olup olmamasıdır (Lincoln ve Guba, 1985).

Bu araştırmada aktarılabilirliğin sağlanması amacıyla araştırma konusu ile ilgili literatür detaylı bir şekilde incelenmiş, mümkün olan en geniş bilgi sunumu yapılmaya çalışılmıştır. Öte yandan araştırmanın amacına yönelik ilk olarak detaylı bir problem durumu oluşturulmaya çalışılmış ve tez danışmanı vasıtasıyla bu problem durumunun kontrolleri sağlanmış, ihtiyaç duyulan düzeltme önerileri dikkate alınıp çalışmanın amaç soruları ile kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Araştırmada mümkün olan en yüksek veriye ulaşabilmek için araştırmanın yapıldığı ilde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde çocuk koruma hizmetleri alanında görev yapan toplam 10 öğretmenini tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Yapılan ön görüşme ve araştırmalar neticesinde

ÇES'te mesleğini icra eden öğretmenlerden birinin göreve henüz çok yeni başlaması ve araştırma konusuyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmaması sebebiyle kendisiyle görüşme yapılamamıştır. ÇODEM'de görev yapan bir başka öğretmen ile de görüşmelerin yürütüldüğü zaman diliminde kendisinin izinli olması sebebiyle birlikte çalışma sağlanamamıştır. Geriye kalan 8 öğretmenin tamamıyla detaylı görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yapılan görüşmelerle ilgili katılımcılardan elde edilen bulgular ve veri toplama süreci ile ilgili bilgiler ayrıntılı olarak sunulmuştur.

3.5.3. Tutarlılık

Lincoln ve Guba'nın (1985) güvenilirlik olgusuna bakışı değerlendirildiğinde pozitivist gelenekte kullanılan ifadeyle benzer olmasına karşın doğası gereği nitel araştırmalarda kullanılan güvenilirlik yani tutarlılık farklı olmaktadır. Nicel araştırmalarda belirli bir konu ölçülür veya test edilir, sonuçlar hesaplanır, sayılardan anlamlar çıkarılır; nitel araştırmada ise konu sorgulanır, ifadelerden anlamlar çıkarılır, sonuçlar değerlendirilir.

Nicel araştırmalara göre bakıldığında nitel araştırmalarda kullanılan güvenilirlik ölçütleri bir diğer ifadeyle tutarlılık, farklı bir şekilde ele alınmaktadır. Nicel araştırmalarda araştırmaya karar verilen konu test edilir veya ölçülür, ardından nicel veriler hesaplanır ve sonuçlardan anlamlar çıkartılır. Nitel araştırmalarda ise araştırma konusu sorgulanır ve nitel ifadelerden anlamlar elde edilmeye çalışılır, neticesinde de sonuçlar değerlendirilmeye alınır. Bunun yanında nitel araştırmalarda tutarlılığın sağlanmasına yönelik olarak çalışma sahasında her unsurun kayıt altına alınması ve araştırmacının iyi bir gözlemci olması gerekmektedir (Lincoln ve Guba, 1985). Ayrıca tutarlılıktan bahsedebilmek için araştırma sonuçlarının nitel olarak elde edilen verilerle uyumlu olması ve bulgulardaki veri kaynağında yer alan anlamları yansıtabilmesi gereklidir (Arslan, 2021). Bu araştırmada veri toplama sonucunda, sonuçların elde edilen verilerle uyumlu olduğu, bulguların da veri kaynağının karşılık geldiği anlamları yansıttığı düşünülmektedir. Aynı zamanda araştırma sürecinde sahada yaşanan bütün süreçler neticesinde detaylı notlar alınmış, inceleme sonucunda yürütülen araştırmanın tutarlı bir yapıda olduğu kanaatine varılmıştır.

3.5.4. Doğrulanabilirlik

Nesnellik olarak da açıklanabilen doğrulanabilirlik tekniği, araştırma sürecinde elde edilen bulguların araştırmacının yargıları olmadığı, araştırmaya konu olan ürünün sonucunda bulgulara ulaşıldığı hususu üzerine temellenmiştir. Araştırmacının kişisel tercihleri haricinde, katılımcıların tecrübe ve düşüncelerinin sonucu olarak tespit edilen veriler, doğrulanabilirliğin ölçütüdür. Ayrıca bir araştırmanın doğrulanabilir olmasında dışarıdan bir gözle araştırma verileri ve süreç incelenip değerlendirilebilir olmalıdır (Lincoln ve Guba, 1985).

Bu çalışmada araştırmacının kişisel görüşlerinin araştırma verilerin nesnelliğine etki etmemesi hususunda katılımcıların ifadeleri doğrudan alıntılarla okuyuculara sunulmuştur. Öte yandan Eğitim Bilimleri alanında uzman ve nitel araştırmalara hâkim üç akademisyene söz konusu araştırmanın değerlendirilmesi konusunda başvurulmuş ve ilgili uzmanlar tarafından yapılan araştırmanın tüm başlıklarına dair uyarılar dikkatle incelenerek eksik ve hatalı hususlar düzeltilmeye çalışılmış, bu yöntemle araştırmanın doğrulanabilirlik seviyesinin artırılmasına gayret edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin liderlik süreçlerinde yaşamış oldukları problemlere dair görüşlerine ve bu sorunlara karşı uygulamış oldukları çözüm yaklaşımlarına yer verilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler ile “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” üzerinden yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bulgular incelemeye alınmıştır. Görüşmeler Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki Çocuk Evleri, Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi ve Çocuk Evleri Sitesinde görev yapan dördü kadın dördü erkek olmak üzere sekiz öğretmen ile yüz yüze yapılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin “Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu” aracılığıyla imzaları alınarak gönüllü bir şekilde araştırmaya katılımları sağlanmıştır.

Yapılan görüşmelerde sorulan sorular ve bu sorulara dair cevaplar doğrudan aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. Görüşmelerde kullanılan soru formu 8 temel soru ile bu temel sorularla bağlantılı 5 alt soru olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır. 5 temel sorunun 5 alt sorusu olmakla birlikte bunlardan her bir temel soruya dair soru ve cevaplarla alt sorularının soru ve cevapları, tablolarda art arda gösterilerek incelenmiştir. Tablolarda katılımcıların beyanları ve bu beyanları temsil eden kodlar bulunmaktadır.

Bunlarla birlikte bu bölümde araştırmanın temel probleminden hareketle oluşturulan alt problemlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Çalıştığı Kurumlardaki Görev ve Sorumlulukları Nelerdir?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, çalıştıkları kurumlardaki görev ve sorumluluklarının ne olduğuna dair görüşleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.1 Katılımcıların Çalıştığı Kurumdaki Görev ve Sorumlulukları

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak çalıştığınız kurumdaki görev ve sorumluluklarınız nelerdir?
Ö1	Ev Sorumlusu	Ben Çocuk Evlerinde ev sorumlusuyum. İki evden sorumluyum. Her evde ortalama altı çocuk bulunuyor. Bir evde 9-10 yaş grubu erkek çocukları bulunuyor. Diğer evde de 10-13 yaş arası yine erkek çocuklar bulunuyor. Şu an toplam on iki çocuktan sorumluyum. Her çocuk evinde dönüşümlü çalışan üç bakım personeli var. Çocuklara hem evde hem ev dışında tüm konularda yardımcı oluyoruz.
Ö2	Ev Sorumlusu	Çalıştığım kurumda ev sorumlusu olarak görev yapıyorum. Devletin bizlere verdiği yetkiyi kullanarak çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılama noktasında sorumluyum. İki çocuk evinden sorumluyum. Her bir evde altı çocuk olmak üzere toplam on iki çocuktan sorumluyum. İki evde de 14-17 yaş arasındaki çocuklar bulunuyor.
Ö3	Ev Sorumlusu	Kurumda ev sorumlusu olarak görev yapıyorum. Sorumlusu olduğum iki çocuk evi var. Her birinde beş çocuk olmak üzere toplam on çocuktan sorumluyum. Bu evlerden birindeki çocukların yaş grubu 16-17 olup bu çocuklar üniversite sınavına hazırlanmaktadırlar. Diğer evdeki çocuklar da 15-16 yaşlarındadır.
Ö4	Ev Sorumlusu	Ev sorumlusu olarak görev yapmaktayım. Çocuk evlerinde koruma ve bakım altında kalmakta olan çocuklarımızın her türlü kişisel ihtiyaçlarını gidermeye, onlara yol göstermeye ve hayata hazırlamaya çalışıyoruz. En iyi şekilde eğitim almalarını sağlıyoruz.
Ö5	Öğretmen	ÇEKOM'a bağlı olan Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Birimi'nde görev yapıyorum. Burada yatılı kuruluşlarımıza yerleştirilmek üzere işlemlerinin tamamlanmasını bekleyen veya ailesine teslim edilmesi için resmi sürecin sona ermesini bekleyen çeşitli yaşlardan çocuklar kalıyor. Kurumda bir sınıfımız var, ben burada çeşitli yaşlardaki çocuklara okuma yazma öğretiyorum, onlarla müzik dinliyoruz bazen resim yapıyoruz. Burada geçici süreyle bekledikleri ve çoğu okula gitmediği için eğitimlerinden geri kalmamaları için yardımcı oluyoruz.

Tablo 4.1 Katılımcıların Çalıştığı Kurumdaki Görev ve Sorumlulukları (Devamı)

Ö6	Vaka Sorumlusu	Temel görevim bir öğretmen ve vaka sorumlusu olarak buraya gelen çocukların takibini yapmak, ailesine veya yakınlarına teslim edilmesi uygunsa teslim işlemlerini gerçekleştirmek, uygun değilse veya bakacak yakını yoksa onları uygun kuruluşa yerleştirmektir. Bu kuruma refakatsiz dediğimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan 13-18 yaş aralığındaki erkek çocuklar veya çeşitli sebeplerle suça sürüklenmiş, ailesiyle problem yaşayan yine 13-18 yaş aralığındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı çocuklar alınmaktadır.
Ö7	Grup Sorumlusu	Çocuk evleri sitesinde 7-12 yaş arasındaki 10 kişilik bir kız grubunda grup sorumlusuyum. Çocukların kıyafetlerinin temini, yeme içmeleri, evlerinin düzeni, mahremiyet eğitimleri, harçlıklarının verilmesi, eğitim hayatlarındaki başarıları, hastalandıklarında ilaçlarının takibi, evdeki bakım personelleri arasındaki koordinasyon, çocuklarla ilgili etkinlik ve gezi planlaması gibi birçok alanda görevim bulunmaktadır.
Ö8	Grup Sorumlusu	Çocuk Evleri Sitesinde grup sorumlusu olarak görev yapmaktayım. Sorumluluğum altında sayıları değişen ortalama 15-25 arasında koruma altındaki çocuk bulunuyor. Onların temel eksiklerini, kaldıkları evin eksiklerini yönetimimize bildirmekle yükümlüyüm.

Tablo 4.1 incelendiğinde “görev ve sorumluluklar” temasıyla ilgili araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerden çocuk evleri ve çocuk evleri sitesinde çalışan altı öğretmenin (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8) genel olarak 10-12 kişiden oluşan 7-12 veya 13-18 yaşları arasındaki koruma altındaki çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılamakla görevli “ev sorumlusu” veya “grup sorumlusu” olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Biriminde görev yapan diğer iki öğretmenden (Ö5, Ö6) kadın olan katılımcının kurumunda bulunan bir eğitim sınıfında çocuklara okuma yazma öğretme ve çeşitli etkinliklere liderlik yapma gibi görevlerinin olduğu, erkek olan katılımcının ise kuruma gelen çocukların çocuk evleri, çocuk destek merkezi gibi kuruluşlara yerleştirilmesi veya ailelerine teslim edilmesi gibi işlemlerini yürütmekle görevli vaka sorumlusu olduğu anlaşılmıştır. Katılımcıların oldukça açıklayıcı cevaplar verdiği gözlemlenmiştir.

Benzer araştırmalara bakıldığında; Cesur ve Köksal Akyol’un (2018) “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında Çocuk Gelişimci Olmak” adlı çalışmalarında 13 çocuk gelişimci ile görüşme yapılmış ve bu meslek personellerinin kuruluşlardaki ortak görevlerinin resmi yazışmalar olduğu öğrenilmiştir. Ayrıca bu çocuk gelişimcilerinin

birçoğunun sosyal inceleme yapmakta olduğu ve bu inceleme sonuçlarını raporlaştırdığı bilinmektedir. Yetişkinlere yönelik hizmetlerde görev aldıklarını belirten çocuk gelişimciler olduğu gibi, memurların ve idari personelin yapması gereken iş ve işlemlerden de sorumlu tutulduklarını söyleyenler olduğu araştırma verilerinde görülmektedir.

4.2. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenlerin Öğretim Liderliği Süreçlerinde Bu Çocukların Yaşadığı Ebeveyn Yoksunluğunun Etkileri Nelerdir?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, koruma altındaki çocukların yaşadığı ebeveyn yoksunluklarının liderlik süreçlerine etkilerine dair düşünceleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.2 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Düşünceleri

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların yaşadığı ebeveyn yoksunluğunun, sizin öğretim liderliği sürecinize varsa oluşturduğu etkilerini açıklayabilir misiniz?
Ö1	Olumsuz Etkilenme	Ebeveyn kaybı yaşayan çocuklarla ilgilenmek benim için daha zor oluyor. Çocuklar bu kaybın neticesinde psikolojik olarak etkileniyor ve bunu bize yansıtabiliyorlar. Ben de psikolojik olarak olumsuz etkilenebiliyorum. Görevimi ifa ederken bu sebeple zorluklar yaşayabiliyorum. Bu yüzden mesela en son sorumlu olduğum çocuk evinde anneler gününün kutlanmamasına karar verdim.
Ö2	Olumlu Etkilenme	Bu evlerde kalan bazı çocukların maalesef ebeveynleri bulunmuyor. Kimisinin sadece annesi hayatta kiminin de yalnızca babası yaşıyor olabiliyor. Bir kısmının ise ebeveynleri var ama çeşitli durumlardan ötürü çocuklarının bakımını sağlamıyorlar. Ebeveynleri hayatta olan veya olmayanlar arasında çocuk evlerinde kalmaya başladıktan sonra çok ciddi farklar gözlemlemedim. Açıkçası ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar bizlere herhangi bir sorun çıkarmıyor. Tam tersi olarak diğer çocuklara nazaran bana daha pozitif etkide bulunuyorlar.
Ö3	Olumsuz Etkilenme	Tabii ki bu şekildeki çocuklarla ilgilenirken ister istemez zorlanıyorum. Bu tarz çocukların hiç kimsesi olmadığı için bir anne bir baba gibi bu çocuklara yaklaşımaya çalışıyorum. Bu şekilde iyi hissediyorum. Bu çocukları dışarıya gezme amaçlı veya bir sinema etkinliği için çıkarıyorum. Yakından ilgilenip ebeveyn yoksunluğunu hissetmemeleri için çaba gösteriyorum.

Tablo 4.2 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Düşünceleri (Devamı)

Ö4	Olumsuz Etkilenme	Çocuk evlerinde kalan ebeveyn kaybı yaşamış çocukların göstermiş oldukları bazı olumsuz davranışlarda zorluklar yaşıyoruz. Ayrıca bu çocukların bazı resmi işlemlerinde, kamu kurumlarına vb. yerlere gittiğimiz zaman çok zorlanabiliyoruz. Çünkü bazı kurumlar çocuğun tek yetkilisi olarak aile fertlerini görüyor. Bu noktada bürokratik engellerle karşılaşılıyor.
Ö5	Olumsuz Etkilenme	Buraya ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar nadiren geliyor. Genelde ihmale uğrayan çocuklar geliyor. Ebeveyn kaybı yaşayan ve burada kalan çocuklar içe kapanık ya da duygusal olabiliyorlar. Anne ve babası hayatta olan çocukların ebeveynleriyle görüştüğümüz zaman bu çocuklar üzülebiliyor. Bu durum bizleri de olumsuz etkiliyor.
Ö6	Kısmen Etkilenme	Ebeveynleri olmayan çocuklar daha çok maalesef davranış problemleri gösterebiliyor. Ayrıca bu çocuklar bir şeyi kafaya taktığında onu gerçekleştirmek için her yolu deniyor. “İlerde benim çocuklarım da benzer davranışlar da bulunur mu?” şeklinde düşüncelere kapılarak bu durum beni etkileyebiliyor. Bunun dışında gün içinde hayatımı bu konular çok etkilemiyor.
Ö7	Olumsuz Etkilenme	Anne – baba olmaması sebebi ile otorite boşluğundan kaynaklı disiplin problemi ve düşük sosyo-ekonomik durum ile düşük eğitim seviyesine sahip aile çocukları olduğu için olumsuz birçok davranış gösterebiliyorlar.
Ö8	Olumsuz Etkilenme	Bu tarz çocukların ebeveynler tarafından hayatlarında herhangi bir denetim mekanizmasının olmaması ve bir otoriteye maruz kalmamaları söz konusu çocukların disiplin problemlerinde artış oluşturmaktadır. Bu çocuklara ev içerisinde kuralları öğretmem oldukça zor oluyor.

Tablo 4.2 incelendiğinde “ebeveyn yoksunluğu” temasından hareketle ebeveyn yoksunluğu yaşayan koruma altındaki çocuklara öğretim liderliği yaparken bu durumun kendilerine etkisinin sorulması üzerine katılımcıların birbirinden oldukça farklı cevaplar verdiği gözlemlenmiştir. Bu çocuklara liderlik yaparken genel olarak olumsuz etkilendiklerini belirten katılımcılardan yalnızca Ö2, bu süreçte olumsuz etkilenmediğini, bu çocuklarla ilgilenmenin kendisini diğer çocuklara kıyasla daha pozitif etkilediğini belirtmiştir. Ö5, bu çocukların içe kapanık ve duygusal olduğundan bahsederken, Ö7 ve Ö8 ise bu çocukların şımarık ve disiplin problemleri çıkaran çocuklar olduğunu ifade etmiştir. Ö6, bu konulardan pek etkilenmediğini söylemiştir. Katılımcılardan Ö4, diğer katılımcılardan farklı olarak bir noktaya dikkat çekmiş, bu çocukların resmi işlemlerinde bürokratik engellerle karşılaştığını belirtmiştir. Bu

çocukların bazı resmi işlemlerinde, kamu kurumlarına vb. yerlere gidildiğinde bazı kurumların çocuğun tek yetkilisi olarak aile fertlerini görmesinden dolayı oldukça zorlandığını belirtmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin, koruma altındaki çocuklardaki ebeveyn yoksunluklarının liderlik süreçlerine etkilerine dair çözüm yaklaşımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.3 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Çözüm Yaklaşımları

Katılımcı	Kodlar	Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
Ö1	Sevgiyle Yaklaşma	Bir önceki soruda da bahsettiğim gibi mesela en son anneler gününün evde kutlanmamasını istedim. Çocuk evinde anne veya baba kelimelerini çok kullanmamaya çalışıyorum çocukların ve kendimin psikolojik olarak olumsuz etkilenmemesi için. Kendimden çok çocukların örselenmemesi için bu tarz ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara karşı sevgiyle yaklaşmaya çalışıyorum. Bu şekilde kendim de daha iyi hissediyorum.
Ö2	Yok	Bu çocuklarla ilgili herhangi bir olumsuz etkilenme durumum olmadığı için bir çözüm yolu da uygulamıyorum.
Ö3	Yakından İlgilenme	Çocuklar olumsuz tecrübeler yaşamasın veya ebeveyn yoksunluğundan bir boşluğa düşmesinler diye yakından bire bir ilgilenmeye çalışıyorum. Bu şekilde ben de özel hayatımda kendimi iyi hissediyorum. Arkadaş seçimine kadar kendisini olumlu veya olumsuz etkileyebilecek seçimlerde kendisine samimi yaklaşp telkinlerde ve önerilerde bulunuyorum.
Ö4	Aile Ferdine Ulaşma	Bürokratik engellerle karşılaştığımız zaman ebeveyn kaybı yaşayan çocuklardan varsa söz konusu çocuğun bir aile ferdine ulaşmaya çalışıyoruz. Yoksa müdürlüğümüze bağlı sosyal servis vasıtasıyla bir çözüm yolu üretmeye uğraşıyoruz.
Ö5	Sevgiyle Yaklaşma	Ebeveyn kaybı yaşamış çocukların yanında anne babası hayatta olan çocuklara ebeveynleriyle ilgili sorular sormamaya dikkat ediyorum. Ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara sevgimi göstermeye çalışıp kendileriyle bu konularda çok konuşmamaya çalışıyorum.

Tablo 4.3 Katılımcıların Koruma Altındaki Çocuklardaki Ebeveyn Yoksunluklarının Liderlik Süreçlerine Etkilerine Dair Çözüm Yaklaşımları (Devamı)

Ö6	Geleceğe Hazırlama	Genelde çocuklar üzerinde ileriye dönük bir projeksiyon oluşturmaya çalışarak ben de bu durumdan mutlu oluyorum. Bir şeyi kafaya takıp sürekli bir şey isteyen çocuklarla da karşılıklı görüşerek çözüm yolları oluşturmaya çalışıyorum. Sakinleşmesini bekliyorum.
Ö7	Etkinliklerden Mahrum Bırakma	Kendimce bu tarz sıkıntı oluşturabilen çocukların kişiliklerine zarar vermeden yaptıkları olumsuz davranışlardan kaynaklı olarak etkinliklere ve gezilere götürmeme gibi yöntemler kullanıyorum.
Ö8	Sevgiyle Yaklaşma	Çocukların üzerinde otorite kurmaya çalışarak onlara sevgi ile yaklaşım sevgi yoksunluklarına çözüm üretmeye çalışıyorum.

Tablo 4.3 dikkate alındığında katılımcılara ebeveyn yoksunluğu yaşayan koruma altındaki çocuklara öğretim liderliği yaparken bu durumun kendileri üzerinde oluşturduğu etkilere karşı ne gibi çözüm yolları kullandıkları sorulmuştur. Katılımcılardan Ö1, Ö3 ve Ö5, söz konusu çocuklarla daha fazla ilgilenip onlara karşı sevgi gösterip samimi davranarak kendilerini iyi hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu tarz çocukların disiplin problemleri ve olumsuz davranış gösterdiklerini belirten Ö7, bu çocukları etkinlik ve sosyal faaliyetlerden mahrum bırakarak yanlışlarını anlamalarını sağlamaya çalıştığını belirtmiştir. Ö8 ise çocukların üzerinde otorite kurmaya çalışarak onlara sevgi ile yaklaşım sevgi yoksunluklarına çözüm üretmeye çalıştığını ifade etmiştir. Ö6, sürekli birtakım isteklerde bulunup takıntılı olan çocuklarla birebir özel görüşme yapıp çözüm üretmeye çalıştığını belirtmiş, Ö4 ise bürokratik engeller karşısında ebeveyn kaybı yaşayan çocukların aile fertlerinden birine ulaşmayı, bu mümkün değilse kurumdaki sosyal servisten yardım almayı denediğini ifade etmiştir.

4.3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenler, Sorumlusu Olduğu Çocuklarla İlgili Ne Tür Zorluklar Yaşamaktadır?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, koruma altındaki çocukların genel olarak çıkarmış oldukları zorluklarla ilgili düşünceleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.4 Katılımcıların Korunmaya Muhtaç Çocukların Genel Olarak Çıkarmış Oldukları Zorluklarla İlgili Düşünceleri

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklar, sizlere veya bakım sorumlusu personellere ne tür zorluklar çıkarmaktadır?
Ö1	Çocukların Birbirleriyle Anlaşmazlıkları	En çok ev içinde çocukların birbiriyle tartışması, anlaşmazlık yaşamaları bizlere zorluk çıkarıyor.
Ö2	Kurum Kültürünü Benimseyememe	Bu çocuklar haliyle dezavantajlı çocuklar. Bu çocuklar genelde koruma altına alınma süreçlerinde ilk başlarda kurum kültürünü benimseme noktasında zorluk çıkarabiliyorlar. Çocuklar zaman geçtikçe ve durumu idrak ettikçe işlerimiz daha düzenli ilerliyor. Bizler bu çocukların çocuk evlerinde kalmaya başlamalarından sonra normal insanlar, normal çocuklar gibi hareket etmelerini bekliyoruz. Ama bu kendileri için çok zor bir durum, okul içinde ve okul dışında zorluk yaşayabiliyorlar. Ki ergenlik durumlarının da buna etkisi var.
Ö3	Sağlıklı İletişim Kuramama	Çocuk evlerinde kalan çocukların çoğu parçalanmış ailelerden, dezavantajlı gruplardan gelmekte. Bu durum sonucunda bu çocuklarla iletişim kurmak zor oluyor. Çocuklar ilk geldiklerinde onlarla sağlıklı bir iletişim kurmak zamanımızı alıyor. Ayrıca çocukların genelinin “biz zaten memur olacağız, size zaten ihtiyacımız olmayacak” gibi ifadelerle yaklaşımı kendileri ile ikili ilişkilerimizi zorlaştırıyor.
Ö4	Kurallara Uymama	Çocuk evlerinin kurallarına uymakla ilgili sıkıntı çıkaran çocuklar oluyor. Bu durumda maalesef bizlere saygısızlık yapanlar, hakaret edenler olmakta.
Ö5	Hırçın Davranışlar Sergileme	Bazı çocuklar çok hırçın olabiliyor. Bu çocuklar genelde anne babalarının yanından ayrılmak istemeyen çocuklar oluyor. Bu tarzdaki çocuklar kendilerine zarar vermeye veya buradaki arkadaşlarıyla kavga etmeye çalışıyorlar.
Ö6	Sağlıklı İletişim Kuramama	En büyük zorluk çıkaran çocuklar iletişime kapalı çocuklar oluyor. Özellikle suç öyküsü olan veya daha önce madde bağımlısı olan çocuklar bizimle iletişim kurmaya kapalı oluyorlar. Ayrıca burada kalan çocuklar sürekli kaçma teşebbüsünde bulunuyor. Bu durum bizleri iş noktasında çok yoruyor.
Ö7	Davranış Problemleri Gösterme	Davranış ve disiplin sorunları çıkartıyor, şımarık davranma gibi davranış problemleri gösterebiliyorlar. Bizlere veya birbirlerine karşı şiddet gösterme, küfretme gibi eylemlerde bulunabiliyorlar.
Ö8	Saldırgan Davranışlarda Bulunma	Genelde sevgi yoksunluğunun öfkeye dönüşmesi sonucu bana, evdeki çocuklara ve bakım personellerine karşı saldırgan davranışlar sergiliyorlar.

Tablo 4.4 incelendiğinde “mesleki zorluklar” temasıyla ilgili koruma altındaki çocukların öğretmen ve bakım personellerine varsa çıkarmış oldukları zorluklar sorulmuş, katılımcıların geneli (Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7) çocukların kurallara uyma noktasında zorluk çıkardığını söylemiştir. Bunun yanında katılımcılar, söz konusu çocuklarla sağlıklı iletişim kuramama konusunda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ö6, bu noktada iletişime kapalı çocukların en büyük zorluk çıkaran çocuklar olduğunu ifade ederek özellikle suç öyküsü veya daha önce madde bağımlısı olan çocukların iletişim kurmaya kapalı olduklarını belirtmiş ve bu durumun işlerini oldukça zorlaştırdığını söylemiştir. Ö1, Ö5, Ö7 ve Ö8 ise çocukların birbirleriyle veya kendileriyle sık sık tartışmasının, kimisinin küfretme, saldırgan davranma gibi eylemlerde bulunmasının kendilerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ö3, bazı çocukların “biz zaten memur olacağız, size zaten ihtiyacımız olmayacak” tarzında ifadeler kullandığını, bu durumun söz konusu çocuklarla ikili ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Ö8, bazı çocukların saldırgan davranışlar gösterdiğini belirtmiş, bunun sebebini bu çocukların önceki hayatlarında sevgi yoksunluğu yaşaması olarak açıklamıştır.

Aydoğdu’nun (2016) çocuk evinde kalan çocukların sorunları ve beklentilerine yönelik Erzincan ilinde 15 koruma altındaki çocuğun katılımıyla gerçekleştirmiş olduğu bir araştırmada çocukların en çok karşılaştıkları sorunlardan birinin akranlarıyla anlaşmazlık/tartışma yaşamaları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında çocukların daha sıcak bir ev ortamının oluşturulması yönünde bir beklentilerinin olduğu da dikkat çekmektedir.

Bahadır’ın (2018) yapmış olduğu “Korunma Altındaki Çocuklarla Çalışan Bakım Elemanlarının Mesleki Algı ve Motivasyonları - İstanbul Çocuk Evleri Örneği” başlıklı araştırmada da çalışmaya katılan çocuk bakım elemanlarının çoğunluğunun, çocuklarla yaşadıkları zorlayıcı olaylardan dolayı duygu durumlarının olumsuz etkilendiği bulguları elde edilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin korunmaya muhtaç çocukların genel olarak çıkarmış oldukları zorluklarla ilgili çözüm yaklaşımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.5 Katılımcıların Korunmaya Muhtaç Çocukların Genel Olarak Çıkarmış Oldukları Zorluklarla İlgili Çözüm Yaklaşımları

Katılımcı	Kodlar	Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
Ö1	Bire Bir Görüşme Yapma	İlk olarak tartışan veya anlaşmazlık yaşayan çocukları ayrı ortamlara alıp sakinleşmelerini bekliyorum. Ortamdaki olumsuz havanın geçmesini bekliyorum. Sakinleştikten sonra bu çocuklarla bire bir görüşme yapıyorum. Birebir görüşme yapmak çok etkili oluyor. En kötü birbirleri arasında sıkıntı yaşayan çocukların odalarını değiştiriyorum. Çözüme ulaşıyorum.
Ö2	Bire Bir Görüşme Yapma	Bu gibi adapte olma sıkıntılarında ben veya kurumumuzdaki sosyal servis personelleri bu çocuklarla birebir görüşme yaparak sorunun üstesinden gelmeye çalışıyoruz. Çocukların ne tür sıkıntısı varsa, sağlıksal veya psikolojik, gerekirse okuldaki rehber öğretmenlerinden destek almaya çalışıyoruz. Bu şekilde süreci yönetmeye çalışıyoruz.
Ö3	Bire Bir Görüşme Yapma	Her ne kadar çocukların bir kısmı bize mesafeli yaklaşıp da biz onlara içten ve samimi bir şekilde yaklaşıp bu çocukların üniversiteyi kazanmaları için çaba sarf ediyoruz. Kendilerini öğretim kurslarına yönlendiriyorum. İletişim sorunu yaşadığımız çocuklarla sık sık birebir görüşme yaparak ve ev dışında aktivitelerde bulunarak bu sorunu aşmaya çalışıyorum.
Ö4	Bire Bir Görüşme Yapma	Çocukların olumsuz davranışlarıyla ilgili bizlerin herhangi bir yaptırım uygulama durumu bulunmuyor. Bakım personeli böyle bir durum yaşadığında sakin kalıp söz konusu çocukla konuşup beni bilgilendiriyor. Bu durumda çocukla görüşmeler yapıyorum. Kurallara uyması gerektiğini anlatıyoruz. Eve uyum sağlaması için yardımcı oluyoruz.
Ö5	Bire Bir Görüşme Yapma	Bu tarzdaki çocuklarla baş başa görüşerek sakinleşmeleri için uğraşıyorum ve buraya uyum sağlamaları konusunda çaba sarf ediyorum. Yaptıkları davranışların yanlış olduğunu kendilerine belirtiyorum. Daha çok örnek olmaya çalışıyorum.
Ö6	Çocukları Yalnız Bırakmama	Kaçma eylemi gerçekleştirme potansiyeli olan çocukları yalnız bırakmamaya çalışıyoruz. Ayrıca bu tarz eylemde bulunan çocuklarla görüşerek teskin ediyoruz. Bunun yanında iletişime kapalı çocuklarla aramızda olumlu bir güven ortamı kurmayı çalışarak kendilerini bize açmalarını sağlıyoruz.
Ö7	Etkinliklerden Mahrum Bırakma	Bu tarzdaki çocuklara karşı etkinliklerden ve gezilerden mahrum bırakma yöntemini kullanıyorum. Parklara ve marketlere götürmeme gibi yöntemler de kullandığım oluyor.
Ö8	Görmezden Gelme	Bu çocukları sakinleştirmeye yönelik telkinlerde bulunarak yaptıkları davranış pekiştirmemek adına bazı zamanlarda görmezden geliyorum veya sakin kaldıkları zamanlarda kendilerini ödüllendirerek olumlu davranışlarını pekiştiriyorum.

Katılımcılara koruma altındaki çocukların genel olarak çıkarmış oldukları zorluklarla baş etmek için geliştirdikleri çözüm yaklaşımları sorulmuştur. Tablo 4.5 verilerine göre, tartışma yaşayan ve anlaşmazlık eylemlerinde bulunan çocuklara yönelik olarak katılımcılardan Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 ve Ö5 birebir görüşme yaparak bu sorunları ortadan kaldırmaya çalıştıklarını belirtmiştir. Ö1, çocukla baş başa bu konuların konuşulmasının oldukça etkili olduğunu ifade etmiştir. Ö6, kaçma eylemi gerçekleştirme potansiyeli olan çocukları yalnız bırakmamaya çalıştıklarını bunun yanında iletişime kapalı çocuklarla aralarında olumlu bir güven ortamı kurmayı denediklerini söylemiştir. Ö7, disiplin problemleri çıkaran çocukları sosyal etkinliklerden mahrum bırakarak çözüm aradığını, Ö8 ise saldırgan olup öfke kontrolünü sağlayamayan çocukları sakinleştirmeye yönelik telkinlerde bulunduklarını ifade etmiştir.

4.4. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenler, Çocuklarla Birlikte Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken En Çok Hangi Hususlarda Zorlanmaktadır?

Katılımcıların sorumlusu oldukları koruma altındaki çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandıkları konular aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.6 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken En Çok Zorlandıkları Konular

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandığınız hususlar nelerdir?
Ö1	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	Bazı çocuklar ödevlerini yapmıyor veya derslerine çok önem vermiyorlar. Bu noktada okuldaki öğretmenler veya okul yönetimi bize bilgi veriyor. Özellikle bu tarz çocuklarla ilgilenirken zorlanabiliyorum.
Ö2	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	Maalesef bu çocuklar 18 yaşını doldurduktan sonra veya özellikle üniversite okuduktan sonra 25 yaşlarında memur olacaklarını bildikleri için derslerine gerekli önemi fazla vermiyorlar. O noktada devlet güvencesini biliyorlar. Bu husustan dolayı okul dersleri ile ilgili biraz gevşeklik gösterebiliyorlar. Aslında şahsım olarak çocuk evlerinde kalan çocukların devlet memuru olabilmeleri için üniversite okuma şartı getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tablo 4.6 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken En Çok Zorlandıkları Konular (Devamı)

Ö3	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	En büyük sorunumuz çok evlerinde kalmaya başlayan çocukların büyük bir bölümünün lise çağında olmalarına rağmen okuma yazmayı çok iyi bilmeme durumu. Bu çocuklar lisede okumasına rağmen ilkokul seviyesinde bilgi düzeyinde oluyor. Bu çocukları ileriye taşıma noktasında çok zorlanıyoruz. Sonuçta bu çocuklar bizim evlere gelmeden önceki hayatlarında da sorunlarla boğuşan, maalesef okul devamsızlıkları, aile içi problemleri olan çocuklar. Bu nedenle ilk geldiklerinde eğitim öğretim hayatlarıyla ilgili konularda zorlanıyoruz.
Ö4	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	Genelde çocuk evlerine çocuklar eğitim seviyesi çok düşük bir şekilde geliyor. Lisede olup okumayı öğrenememiş çocuklar dahi oluyor. Elimizden geldiğince okulda öğretmenleri ile iletişime geçerek çocuğu en iyi düzeye getirmek için program hazırlayıp evde uyguluyoruz.
Ö5	Yok	Burada kalan her çocuk okula gitmiyor. Okula giden her çocuğun vaka sorumlusu var. Daha çok onlar takip ediyor bu tarz durumları. Ben çok büyük sorunlar yaşamıyorum.
Ö6	Yok	Burada kalan çocukların birçoğu, özellikle yabancı uyruklular okula gitmiyor. Çocuklar kurumumuzda da kısa süreli kaldığı için eğitim öğretim faaliyetleri noktasında maalesef çok fazla bir şey yapamıyoruz. Uzun süreli kalan çok az çocuk olabiliyor ve bu çocuklar okula gidebiliyor ama şu an benim sorumluluğumda olan böyle bir çocuk yok.
Ö7	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	Bazı çocuklar ders çalışma noktasında isteksiz olabiliyor veya okula gitmek istemeyebiliyorlar. Ayrıyeten bazı zamanlarda okuldan izinsiz ayrılma davranışları da gösterebiliyorlar. Bu durumlarda zorluklar yaşıyorum.
Ö8	Eğitim Öğretim Faaliyetlerine İlgisizlik	Bazı çocukların okul sorumluluğunun kendilerinde oluşmaması, ödev sorumluluğunu öğrenememesi, ödevlerini yapmaktan kaçınmaları işimi oldukça zorlaştırıyor.

Tablo 4.6 incelendiğinde “ders ve ödev takibi” temasıyla ilgili katılımcılara sorumlusu oldukları koruma altındaki çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandıkları konular sorulmuştur. Katılımcıların birçoğu (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8) koruma altındaki çocuklarının genelini eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik ilgisiz olduğunu, okullarına ve derslerine çok önem vermediklerini belirtmiştir. Ayrıca koruma altındaki çocukları ders çalışmaya veya ödev yapmaya yönlendirirken oldukça zorluk yaşadıklarını söylemişlerdir. Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Biriminde görev yapan Ö5 ve Ö6, kurumlarında yatılı kalan koruma altındaki çocukların kısa bir

müddet kuruluşta kalmalarından ötürü çoğunun okula devam etmediğini ifade etmiştir. Bunun yanında kuruluşlarında uzun süredir kalan çok az sayıda korunma ihtiyacı olan çocuk olduğunu, sadece onların okula devam ettiğini belirtmişlerdir. Ö2, koruma altındaki çocukların 18 yaşını doldurduktan sonra veya üniversite eğitimlerini tamamlamalarıyla birlikte devlet memuru olarak göreve başladıklarını bildiklerinden eğitim hayatlarına gerekli önemi vermediklerini düşündüğünü söylemiştir. Ö2 ayrıca, üniversite eğitimini tamamlamayan koruma altındaki çocukların devlet memuru olarak göreve başlamaması gerektiğini ifade etmiştir. Ö3 ve Ö4 ise koruma altındaki çocuklardan lise çağına gelmesine rağmen okuma yazmayı bilmeyen birçok çocuk olduğunu belirtmiştir. Ö3, bu çocukları ileriye taşıma noktasında çok zorluk yaşadığına değinerek bu çocukların çocuk evlerine gelmeden önce dezavantajlı bir hayatlarının olduğunu ve birçok sorunla boğuştuğunu söylemiş, çocuk evlerine ilk geldikleri zaman eğitim öğretim hayatlarıyla ilgili çok fazla problemlerinin olduğunu açıklamıştır.

Özaydın Demirbaş'ın (2019) “Çocuk Evleri Sitesinde 6-12 Yaş Arası Çocuklar ile Çalışan Bakım Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında da katılımcı 20 bakım elemanından 9'u çocukların ödevlerini yapma noktasında yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı “Çocukların performans ödevlerini birlikte yapıyoruz. Yetersiz kaldığımızda etüt hocalarından yardım alıyoruz.” şeklinde bir açıklama yapmıştır.

Katılımcı öğretmenlerin sorumlusu oldukları koruma altındaki çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandıkları konularla ilgili çözüm yaklaşımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.7 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken Zorlandıkları Konularla İlgili Çözüm Yaklaşımları

Katılımcı	Kodlar	Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
Ö1	Öğretmenlerle İletişim Halinde Olmak	Çözüm olarak okuldaki öğretmenlerin, evdeki bakım personellerinin ve kendimin olduğu cep telefonu üzerinden bir mesajlaşma grubu kurduk. Çocukların okullardaki öğretmenleri, bakım personelleri ve ben bu grupta söz konusu çocukların eğitim durumlarıyla ilgili sorunları konuşabiliyoruz. Çocukların anlayarak, çözümleyerek ders çalışmalarını sağlamaya odaklanıyorum. Ayrıca ödevlerini yapan çocuklara sosyal pekiştireçler veriyoruz, etkinliklere götürüyoruz.

Tablo 4.7 Katılımcıların Sorumlusu Oldukları Koruma Altındaki Çocuklarla Ders Tekrarı ve Ödev Takibi Yaparken Zorlandıkları Konularla İlgili Çözüm Yaklaşımları (Devamı)

Ö2	Öğretmenlerle İletişim Halinde Olmak	Kendi biyolojik çocuklarımın ders tekrarı veya ödev takibi noktasında yaşadığım zorluklarla açıkçası sorumlusu olduğum koruma altındaki çocukların ders tekrarı ve ödev takibi noktasında yaşadığım zorluklar aynı. Bu noktada kendi biyolojik çocuklarımın okuldaki öğretmenleriyle bu sorunlarla ilgili çözüm üretme noktasında nasıl görüşüyorsam ve ne yapmam gerektiğini belirliyorsam sorumlusu olduğum çocuklarla da ilgili aynı yöntemi uyguluyorum.
Ö3	Öğretmenlerle İletişim Halinde Olmak	Bu tarz çocuklarla gerekirse ben bire bir ilgileniyorum. Bakım personelleri kendileriyle ilgileniyor. Okuldaki öğretmenleri ile sürekli iletişim halindeyiz. Gerekğinde özel eğitim kurslarına gönderiyoruz. Hatta yeri geldiğinde özel ders öğretmenleri ile anlaşıp bu çocukların akranlarıyla arasındaki bilgi birikim farklarını kapatmaya çalışıyoruz.
Ö4	Etüt ve Okuma Saatleri Oluşturma	Çocuklarla evde etüt ve okuma saatleri oluşturup buna katılmalarını sağlıyoruz.
Ö5	Çocuklarla Beraber Ödev Yapma	Mesela bir çocuğun ödevleri varsa, çocuk okuldan geldikten sonra bu ödevlerini beraber yaparak yardımcı olabiliyorum. Bu çocukların takibi dikkatlice yapılıyor.
Ö6	Yok	Sorumluluğumda olup okula giden bir çocuk olmadığı için bu soruya herhangi bir cevabım bulunmamaktadır.
Ö7	Bire Bir Görüşme Yapma	Bu davranışları gösteren çocuklarla görüşüp onlarla konuşarak ders çalışmanın ve okul eğitiminin önemini anlatıyorum. Ancak bazen tekrardan bu tür sorunlar gösterebiliyorlar.
Ö8	Denetim Mekanizması Oluşturma	Çocuk ağlama davranışını gösterse dahi zamanını bekleyip bu çocuğa ödevini yaptırmaya çalışarak denetim mekanizması oluşturmaya çalışıyorum.

Tablo 4.7 dikkate alındığında katılımcılara sorumlusu oldukları koruma altındaki çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandıkları konularla ilgili çözüm yaklaşımlarının ne olduğu sorusu yöneltmiştir. Bununla ilgili olarak Ö1, Ö2 ve Ö3 koruma altındaki çocukların okuldaki öğretmenleriyle sürekli iletişim halinde olarak ortak bir yol oluşturduklarını ifade etmiştir. Ö1 çocuklarla baş başa görüşme yaparak neden ders çalışmadıklarını anlamaya çalıştığını ve ödevini yapan çocuklara sosyal pekiştireçler verdiğini belirtmiştir. Ö2, kendi biyolojik çocukları gibi eğitim öğretim noktasında bu çocuklara aynı şekilde yaklaştığını, Ö3, gerektiğinde eğitim öğretim

noktasında geri kalan bazı çocuklara özel öğretmen aracılığıyla bire bir dersler verildiğini ve koruma altındaki çocukların öğretim kurslarına gittiğini beyan etmiştir. Ö4, koruma altındaki çocuklara yönelik evlerde etüt ve okuma saatleri oluşturup çocukların bu programlara katılmalarını sağladığını, Ö5, çocuklar okuldan geldiklerinde ödevlerini beraber yapmaya çalıştığını açıklamıştır. Ö7, ders çalışma noktasında isteksiz veya okula gitmek istemeyen çocuklarla bire bir görüşüp ders çalışmanın ve okul eğitiminin önemini anlattığını, Ö8 ise ödevlerini yapmaktan kaçınan çocuklara yönelik olarak bu tarz çocuklar ağlama davranışı gösterse dahi zamanını bekleyip ödevlerini yaptırmaya çalışarak denetim mekanizması oluşturmaya gayret ettiğini belirtmiştir.

Ö2'nin beyanına paralel olarak Yüksel'in (2017) "Çocuk Bakım Elemanlarının Bazı Özellikleri ile Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Amasya Çocuk Evleri Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışması bulgularına bakıldığında katılımcı çocuk bakım elemanlarının çoğunluğunun "Kendi çocuklarıma evimde nasıl davranıyorsam çocuk evinde kalan çocuklara aynı şekilde davranırım." şeklinde açıklamada bulunduğu tespit edilmiştir.

4.5. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenler, Bu Çocuklar Sosyal, Psikolojik veya Sosyo-Psikolojik Problemler Yaşadığında Kendileri Bu Durumdan Nasıl Etkilenmektedir?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, sorumlusu olduğu koruma altındaki çocukların sosyal veya psikolojik problemlerinin kendileri üzerindeki etkileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.8 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkileri

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklar sosyal, psikolojik veya sosyo-psikolojik problemler yaşadığında bu durumun size etkileri nelerdir?
Ö1	Mesleki Tükenmişlik	Sonuçta bu çocuklar dezavantajlı gruplarda olan çocuklar. Psikolojik veya sosyal sorunlar yaşayabiliyor ve ister istemez bu durum beni de etkileyebiliyor. Bu durumlar bende mesleki olarak tükenmişlik duygularını yaşatabiliyor. Psikolojik olarak fazlaca yıpranabiliyoruz.

Tablo 4.8 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkileri (Devamı)

Ö2	Olumsuz Etkilenme	Bu bakanlıkta göreve başladığım ilk zamanlarda çok olumsuz etkileniyordum. İlk iki yılda özellikle çok olumsuz etkilendim. Bir sosyal çalışmacı veya psikoloğun biz öğretmenlere kıyasla bu denli zorluk yaşadığını düşünmüyorum. Bazı zamanlarda buradaki bazı çocukların yaşadığı sosyal veya psikolojik sorunlar benim rüyalarım bile girebiliyordu.
Ö3	Olumsuz Etkilenme	Bu durumlar yaşandığında biz kendi aile evimize gittiğimizde bile bu konular aklımızdan çıkmıyor. Yeri geldiğinde ev halkıyla çocukların sorunlarını istişare ediyoruz.
Ö4	Olumsuz Etkilenme	Çocukların yaşadığı her türlü sorunlar bizleri de olumsuz etkiliyor. Bu durumu kendi ailemize yansıtabiliyoruz.
Ö5	Olumsuz Etkilenme	Çocuklarla birebir görüştüğümüzde veya sınıfta bir çocukla ilgili sorun olduğunda bu durum benim özel hayatımda psikolojimi etkileyebiliyor. Sonuçta bu çocuklar ailesinden ayrı kalıyor. Yaşadıkları problemleri biliyorum. İş hayatım dışındaki vakitlerde bu durumlar aklıma gelebiliyor ve üzüliyorum.
Ö6	Etkilenmeme	Daha önce Adalet Bakanlığına bağlı Adliye’de dört buçuk yıl görev yapmam sebebiyle birçok çocukla ilgili ağır vakalara denk geldim ve belki de bu sebeple kurumumuzda kalan çocukların yaşadığı problemlerle ilgili durumları kanıksıyorum. Yani bu çocukların yaşadığı problemlerin bana çok büyük bir etkisi olmuyor.
Ö7	Etkilenmeme	Açıkçası bu tür durumlarda ben etkilenmiyorum. Çocuklara bu süreçlerinde daha iyi hissetmeleri için neler yapabilirim bunu düşünüyorum.
Ö8	Sempatî Yerine Empatî Kurma	Göreve ilk başladığım zamanlarda olayları bireyselleştirerek çocukların hayat hikayelerini dinlemeye dayanamıyordum. Çoğu zaman ağlıyordum. Ancak zamanla sempatiden çok empati kurmayı öğrendim.

Tablo 4.8 gözlemlendiğinde, “çocukların yaşadığı problemler” temasından hareketle katılımcılara sorumlusu oldukları koruma altındaki çocukların sosyal veya psikolojik problemlerinin kendileri üzerindeki etkilerinin ne olduğu sorulmuş, Ö1 bu çocukların dezavantajlı çocuklar olup psikolojik ve sosyal problem yaşadıklarını ve bu durumun kendisini de psikolojik olarak etkilediğini belirtmiştir. Hatta bu durumların mesleki olarak tükenmişlik duyguları yaşattığını söylemiştir. Ö2, Ö3, Ö4, Ö5 ve Ö8, koruma altında sorumlusu oldukları çocukların psikolojik veya sosyal problemlerine şahit olduklarında bu durum karşısında fazlasıyla etkilendiklerini ve bu durumun özel

hayatlarına yansıdığını belirtmiştir. Ö2, bir sosyal çalışmacı veya bir psikoloğun kendisi kadar çocukların problemlerinden etkilenmediğini düşündüğünü ifade ederek bazı zamanlarda çocukların sorunlarıyla ilgili rüyalar bile gördüğünü beyan etmiştir. Ö3, iş dışında aile evine gittiğinde bile çocuklarının problemlerinin aklından çıkmadığını belirtirken, Ö4 yine benzer şekilde çocukların sorunlarıyla ilgili durumları kendi ev halkına da yansıtabildiğini açıklamıştır. Ö5, iş dışında çocukların problemlerinin sık sık aklına geldiğini söylerken Ö8 göreve yeni başladığında çocukların hayat hikâyesini dinlerken çok fazla ağladığını ancak mevcut durumda böyle bir şey yaşamadığını ifade etmiştir. Ö6 ve Ö7 ise diğer katılımcılardan farklı olarak çocukların yaşamış olduğu psikolojik veya sosyal problemlerin kendilerini etkilemediğini açıklamış, Ö6 daha önce Adalet Bakanlığına bağlı bir adliyede uzun yıllar boyunca görev yaptığını ve bu gibi benzer olaylara çok fazla şahit olduğundan bu çocukların yaşamış oldukları problemleri kanıksıyor olabileceğini söylemiştir.

Katılımcı öğretmenlerin sorumlusu olduğu koruma altındaki çocukların sosyal veya psikolojik problemlerinin kendileri üzerindeki etkilerine yönelik çözüm yaklaşımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.9 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çözüm Yaklaşımları

Katılımcı	Kodlar	Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
Ö1	Arkadaşlarla Vakit Geçirme	Özel hayatımda kafa dağıtmaya çalışmak için arkadaşlarımla bir araya gelerek yaşadığım bu tarz olumsuzlukları üzerimden atmaya gayret ediyorum. Ayrıca sosyal veya psikolojik problem/travma yaşayan çocuklar olursa bu çocukları bire bir olarak etkinliklere götürüyorum. Gezmeye, dolaşmaya çıkıyorum. Kendilerini değerli hissetmeleri için tek başlarına götürüyorum.
Ö2	Psikiyatrik Tedavi Alma	Ben şahsen bu çocukların yaşadığı travmalara şahit olduktan sonra bir dönem psikiyatrik tedavi aldım. Tabi zaman geçtikçe buradaki mesleğimi profesyonel olarak icra etmeye çalıştım. Mesleki olarak nasıl bir doktor hastayı iyileştirmeye çalıştırmasına rağmen, tüm çabalarına rağmen hasta vefat edebiliyorsa ben de burada şahit olduğum olayları hayatın olağan akışında olan şeyler olarak görmeye başladım.
Ö3	Aile Fertleriyle Konuşma	Söz konusu çocuk veya çocuklarla ilgili nasıl bir fayda üretebiliriz nasıl bir çözüm yolu bulabiliriz diye kendi aile üyelerimle konuşuyorum. Bu çocuklarla ilgili sorunları çözmek bizlerin de olumlu etkilenmesine vesile oluyor.

Tablo 4.9 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Sosyal veya Psikolojik Problemlerinin Kendileri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çözüm Yaklaşımları (Devamı)

Ö4	Yok	Bu duruma ilişkin herhangi bir çözüm yolunun olmadığını düşünüyorum. Çocuk evlerinden sorumlu öğretmen olmak onlarla 24 saat iç içe olmak demek, ister istemez olumsuzluklar olunca bizi etkiliyor.
Ö5	Yok	Daha çok çocukların yaşadığı sorunları, üzücü bu durumları düşünmemeye çalışıyorum ama genelde üzüldüğümle kalıyorum. Bir de maalesef bu çocukların benzer sorunları olduğu için sık sık aynı sorunlarla karşılaştığımdan bu durumlara alışıyorum. Sonuç olarak bu noktada bir çözüm yolum yok.
Ö6	Yok	Dediğim gibi böyle bir sorunum olmadığı için bir çözüm yolundan bahsedemem.
Ö7	Meslektaşlarla Fikir Alışverişinde Bulunma	Onların mutluluğu için neler yapabilirim diye meslektaşlarımla fikir alışverişlerinde bulunuyorum.
Ö8	Empati Kurma	Empati yeteneğimi güçlendirmeyi çalışıyorum.

Tablo 4.9 incelendiğinde katılımcılara sorumlusu oldukları koruma altındaki çocukların sosyal veya psikolojik problemlerinin kendileri üzerindeki etkilerine yönelik çözüm yaklaşımlarının ne olduğu sorusu yöneltilmiş, Ö4, Ö5 ve Ö6 bu konuda bir çözüm yollarının olmadığını belirtmiştir. Ancak Ö5, sık sık benzer sorunlarla karşılaştığı için bu problemlerle ilgili durumlara alıştığını açıklamıştır. Ö4 ise çocuk evlerinden sorumlu olmanın 24 saat boyunca çocuklarla iç içe olmak demek olduğunu, doğal olarak birçok problem yaşanabileceğini ve bu yüzden birbirinden farklı çıkabilecek her sorun karşısında çözüm üretmenin mümkün olmadığını açıklamıştır. Ö1, özel hayatında kafa dağıtmaya çalışmak için arkadaşlarıyla bir araya gelerek yaşadığı bu olumsuzlukları üzerinden atmaya gayret ettiğini belirtmiştir. Ö3, çocukların psikolojik veya sosyal problemlerine çözüm üretmek için aile üyeleriyle fikir alışverişini yaptığını ve bunun kendisi iyi hissettirdiğini söylemiştir. Ö7, çocukların yaşadıkları problemlerin kendisine olumsuz bir etkisinin olmamasına rağmen Ö3'e benzer olarak "bu çocukların mutluluğu için neler yapabilirim" diye meslektaşlarıyla fikir alışverişinde bulunduğunu beyan etmiştir. Ö8, çocukları daha iyi anlamaya çalışmak için empati yeteneğini güçlendirmeye uğraş gösterdiğini açıklamıştır. Katılımcılar arasında Ö2, daha önceleri

bu konuyla ilgili psikiyatrik tedavi aldığını belirtmiştir. Bu süreçten sonra “mesleki olarak nasıl bir doktor hastasını iyileştirmeye çalıştırırken tüm çabalara rağmen hasta vefat edebiliyorsa ben de burada şahit olduğum olayları hayatın olağan akışında olan şeyler olarak görmeye başladım” diyerek zaman geçtikçe bu durumu aştığını ve şu anda profesyonel bir şekilde mesleğini icra etmeye gayret ettiğini belirtmiştir.

Kendilerinden çok sorumlusu oldukları koruma altındaki çocukların sosyal veya psikolojik problemlerinin çözümü için çaba sarf eden Ö1, Ö3 ve Ö7’nin beyanları çerçevesinde Bahadır’ın (2018) çocuk bakım elemanlarına yönelik yapmış olduğu araştırmada da katılımcıların çoğunluğunun “Çocukların yaşadıkları sorunları çözme konusunda profesyonel anlamda daha iyi yol gösterilse, daha başarılı olabileceğimi düşünürüm.” şeklindeki ifadelerinin bu noktada önemli olduğu düşünülmektedir.

4.6. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenler, Bu Çocukların Okul Dışı Kültürel, Sanatsal ve Sportif Gelişimlerine Katkı Sağlarken Ne Tür Sorunlar Yaşamaktadır?

Katılımcıların, sorumlusu olduğu koruma altındaki çocukların okul dışı gelişimlerine katkı sağlarken yaşadıkları sorunlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.10 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlar

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların okul dışı kültürel, sanatsal ve sportif gelişimlerine katkı sağlarken yaşadığınız sorunlar nelerdir?
Ö1	Çocukların Uyum Sağlayamaması	İlk etapta bu çocuklar toplumun dezavantajlı gruplarından geldiği için toplumsal ortamlara adapte olma noktasında sorun yaşıyorlar. Okul dışı faaliyetlere götürdüğümüz zaman gittikleri yerlere uyum sağlayamama gibi durumlar oluşabiliyor. Açıkçası böyle durumlarda sorun yaşıyorum.
Ö2	Psikolojik Olarak Yıpranma	Bu noktada “çocukların gizliliği esastır” ilkesi bizlere zorluklar yaşatabiliyor. Sonuçta çocukları mesela spor salonlarına, gitar vb. kurslara gönderdiğimizde bu çocukların takibini dikkatli bir şekilde yapmamız gerekiyor. Ancak kurs yetkilileri diğer çocuklara kıyasla bu çocukların özenli bir şekilde takip edilmesi hususuna takılıp merak edebiliyorlar. Bizler koruma altındaki çocukların kurslara vb. faaliyet içeren kuruluşlara sağlıklı bir şekilde gidip gelmelerine özen gösterdiğimizden, sürekli takip etmemiz gerektiğinden psikolojik olarak yıpranabiliyoruz.

Tablo 4.10 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlar (Devamı)

Ö3	Çocukların Uyum Sağlayamaması	Bu çocukların büyük bir kısmı maalesef çocuk evlerinde kalmadan önce bir sanatsal veya kültürel faaliyete gitmeyen çocuklar. Bu sebeple bu tarz etkinliklere gittiklerinde nasıl hareket edeceklerini veya ortama nasıl uyum sağlayacaklarını bilmiyorlar. Bu sebeple zorluklar yaşıyorum.
Ö4	Yok	Bu konuda herhangi bir sorun yaşamıyoruz. Koruma ve bakım altındaki çocuklar diğer çocuklardan daha fazla her türlü sosyal, kültürel ve sportif faaliyet içindeler. Bu türde birçok faaliyete kayıt ve yönlendirme yapıyoruz.
Ö5	Çocukların Aralarında Anlaşamamaları	Bu çocuklar bol bol okul dışı birçok faaliyete götürülüyor. Trafik parklarına, sinemalara ve tiyatrolara çocuklarımız sık sık götürülüyor. Genel olarak tüm çocuklara has olan “ben öne oturacağım, sen arkaya otur” tarzında ufak tefek sorunlar yaşayabiliyoruz.
Ö6	Çocukların Kaçma Girişiminde Bulunması	Çocuklarımızın birbirinden çok farklı. Bu sebeple bütün çocuklarla aynı anda etkinlik yapamıyoruz. Çünkü dışarıda kaçmak isteyen birçok çocuk olabiliyor. Bu noktada sorunlar yaşayabiliyoruz.
Ö7	Çocukların Kurallara Uymaması	Çocukları okul dışı etkinliklere götürdüğümüz zaman maalesef kuralların dışına çıkabiliyorlar. Bu sebeple koordinasyon sorunları yaşıyoruz. Bu tarz disiplin problemleri göstermeleri bizlerin işlerini oldukça zorlaştırıyor.
Ö8	Çocukların Kurallara Uymaması	Çocukları dışarıda yapılan etkinliklere götürmeye çalışırken çocukların tehlikeli ve tehlikeli olmayan davranışları ayırt edemediğini fark ettim. Örneğin bazı çocuklar sokaktan geçen arabaların önüne atlama davranışı sergiliyor. Bu durumlarla baş etmek zor oluyor.

Tablo 4.10 incelendiğinde “okul dışı faaliyetler” temasıyla ilgili katılımcılara sorumlusu oldukları koruma altındaki çocukların okul dışı gelişimlerine katkı sağlarken yaşadıkları sorunlar sorulmuş olup katılımcıların bu soruda birbirinden farklı birçok unsura dikkat çektiği anlaşılmıştır. Ö1 ve Ö3, bu çocukların toplumun dezavantajlı gruplarından geldiklerini ve daha önce çok fazla kültürel, sportif veya sanatsal etkinliklere katılmadıklarını, bu yüzden bu tür faaliyetlere götürdükleri zaman ortama “uyum sağlama” noktasında çok zorlandıklarını, nasıl hareket edeceklerini bilmediklerini, bu durumun kendilerine de zorluklar yaşattığını belirtmiştir. Ö4 ve Ö5 bu konuda zorluk yaşamadıklarını, koruma altındaki sorumlusu oldukları çocukları fazlasıyla okul dışı etkinliklere götürdüklerini belirtmiş, Ö5 yalnızca etkinliklerde her

çocuğa has olan “ben öne oturacağım, sen arkaya otur” gibi ufak sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Ö6 ise her çocuğu etkinlik ve faaliyetlere götüremediğini, birçok çocuğun kaçma girişiminde bulunduğunu bu yüzden zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Ö7 ve Ö8, çocukları dışarıdaki etkinlik ve faaliyetlere götürdükleri zaman çocukların kurallara uyma noktasında sorunlar çıkardığını ve tehlikeli hareket ettiklerini belirtmiştir. Ö2 ise koruma altındaki çocukların gizliliklerinin esas olması sebebiyle okul dışındaki çeşitli kurslara gönderdiği zaman çok sıkı takiplerinin yapılması gerektiğini ve çocukları sürekli takip etmesi gerektiğinden psikolojik olarak yıprandığını ifade etmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin sorumlusu olduğu koruma altındaki çocukların okul dışı gelişimlerine katkı sağlarken yaşadıkları sorunlarla ilgili çözüm yaklaşımları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.11 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlarla İlgili Çözüm Yaklaşımları

Katılımcı	Kodlar	Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
Ö1	Faaliyetlere Çocuklarla Birlikte Katılma	Bu çocukları okul dışı faaliyetlere götürdüğümüz zaman ilk bir ki hafta bizler de kendilerine eşlik ediyoruz, ortama uyum sağlamaları noktasında yardımcı oluyorum. Bir veli gibi ne gerekirse ortamla kaynaşmaları noktasında yapıyorum.
Ö2	Kurs Yetkilileriyle İletişimde Kalma	Çocuklara bu faaliyetlere gittikleri zaman nasıl hareket etmeleri gerektiği noktasında bilinç aşılamaya çalışıyoruz. Kurs merkezi yetkililerine de bu çocuklarla ilgili en ufak sorun yaşandığında tarafımıza ivedilikle bilgi vermelerini isteyerek bu sorunları çözmeye çalışıyoruz.
Ö3	Faaliyetlere Çocuklarla Birlikte Katılma	Bu durumu biz başta normal karşılıyoruz ve bu çocuklarla görüşme yapıp sık sık etkinliklere götürüyoruz. Bu şekilde bu ortamlara adapte olmalarını sağlamaya çalışıyorum.
Ö4	Yok	Bu soruyla ilgili herhangi bir sorun yaşamadığımdan bir çözümünden bahsedemem.
Ö5	Çocuklarla Görüşme Yapma	Çocuklarla sık sık iletişim halinde kalarak hepsinin memnun kalması için uğraşıyoruz. Ayrıca kurum ve kurum dışında çocukların uyması gereken kurallardan bahsediyoruz.
Ö6	Sorun Oluşturmayacak Çocuklar Seçme	Herhangi bir problem çıkarmayan, sorun oluşturmeyen çocuklarla kurum dışında etkinlikler yapıyoruz. Beraber piknik yapıyoruz, markete gidip alışveriş yapıyoruz, camiye gidebiliyoruz.

Tablo 4.11 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocukların Okul Dışı Gelişimlerine Katkı Sağlarken Yaşadıkları Sorunlarla İlgili Çözüm Yaklaşımları (Devamı)

Ö7	Bakım Personellerinden Destek Alma	Bu tarz okul dışı etkinlikler ve faaliyetler planladığım zaman bu etkinliklere çocukların bakım sorumlusu personellerle birlikte giderek onlardan destek alıyorum.
Ö8	Kurum İçi Etkinlikler Yapma	Şahsen okul ve ev dışında yapılan etkinlik ve faaliyetlere kısıtlama getirdim. Kurum içerisindeki etkinlikleri arttırdım.

Tablo 4.11 dikkate alındığında Tablo 4.10 ile ilgili sorunlar karşısında katılımcıların sorumlusu olduğu koruma altındaki çocukların okul dışı gelişimlerine katkı sağlarken yaşadıkları bu sorunlarla ilgili çözüm yaklaşımlarının nasıl olduğu sorusu kendilerine yöneltilmiş ve Ö1 ile Ö3, etkinlik ve faaliyetlere uyum sağlama problemi gösteren çocuklarla ilgili olarak çocuklarla bu etkinliklere ilk başlarda beraber gittiklerini, onlara eşlik ettiklerini ve uyum problemlerini bu şekilde çözdüklerini belirtmiş, Ö3 ayrıca çocuklarla bu faaliyetlere adaptasyon sağlamaları için bire bir görüşme yaptığını ve sık sık etkinliklere katılmalarını sağlayarak bu sorunları aştıklarını ifade etmiştir. Ö2, benzer şekilde sorumlusu olduğu çocukları bu faaliyetlere götürdükleri zaman nasıl hareket etmeleri gerektiği noktasında bilinç aşılamaya çalıştıklarını ve kurslara giden çocuklarla ilgili önceden kurs yetkililerini bilgilendirip bir sorun yaşandığı zaman kendilerine ivedilikle bilgi vermelerini istediğini belirterek sorunları çözmeye gayret gösterdiklerini beyan etmiştir. Ö5, etkinliklerde çocukların birbirleriyle anlaşmazlık yaşamaları noktasında söz konusu çocuklarla görüşerek hepsinin memnun kalması için çalıştıklarını ifade etmiş, Ö6 ise sorun çıkarmayan ve kaçma eyleminde bulunmayacak çocuklarla faaliyetler düzenlediklerini açıklamıştır. Ö8, kurum dışı etkinliklerde çocukların tehlikeli eylemlerde bulunmasından dolayı kurum dışı etkinliklere kısıtlama getirip kurum içi etkinliklere ağırlık vererek bu sorunları çözmeye yoluna gittiğini söylemiştir. Ö7, kurum dışı etkinliklerde çocukların disiplin problemleri göstermelerinden dolayı bu etkinliklere bakım personelleri ile giderek bakım personellerinden destek aldığını ve herhangi bir problem çıkmasını bu şekilde engellemeye çalıştığını ifade etmiştir. Ö4, herhangi bir problem yaşamadığı için bir çözüm yolunun olmadığından bahsetmiştir.

4.7. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Korunma İhtiyacı Olan Çocuklarla İlgili Kuruluşlarda Görev Yapan Öğretmenler, Sorumlusu Olduğu Korunmaya Muhtaç Çocukların Öğrenme ve Öğretme Yaşantılarında “Sevginin” Ne Ölçüde Etkili Olacağını Düşünmektedir?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerin, sorumlusu olduğu koruma altındaki çocuklara karşı öğrenme ve öğretme yaşantılarında gösterdikleri sevginin ne ölçüde etkili olduğu ile ilgili görüşleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.12 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocuklara Karşı Öğrenme ve Öğretme Yaşantılarında Gösterdikleri Sevginin Ne Ölçüde Etkili Olduğu ile İlgili Görüşleri

Katılımcı	Kodlar	Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların öğrenme ve öğretme yaşantılarında “sevginin” ne ölçüde etkili olacağını düşünüyorsunuz?
Ö1	Çok Etkili	Açıkçası elbette çocuklara fazlasıyla sevgiyle yaklaşmaya çalışıyorum. Ancak fazla sevgi gösterince bazı çocuklar bunu farklı yönde kullanabiliyor. Dolayısıyla sevgi gösterirken dozunda belli etmeye çalışıyorum. Okuldaki öğretmenleriyle de bu konuları konuşuyoruz ve onlar da sevgimizi dozunda yansıtırsak olumlu geri dönüşler olabileceğini ifade ediyorlar. Sonuç olarak sevgimizi çocuklara yansıtmak tabii ki çok önemli. Bu sayede derslerine daha çok asılıyorlar,okula gitmek istiyorlar.
Ö2	Çok Etkili	Elimizden geldiğince kendi çocuğumuza gösterdiğimiz sevginin aynısını koruma altında sorumlusu olduğumuz çocuklara da göstermeye çalışıyoruz. Ancak prosedürler gereği ve bazı sakıncaları olabileceğinden sevgimizi somut olarak tamamıyla gösteremeyebiliyoruz. Öncelikle küçük yaş gruplarında sevgiyi çocuğa hissettirmek, çocuğun akademik, sosyal vb. yaşantılarını oldukça olumlu etkiliyor.
Ö3	Çok Etkili	Bu evlerde kalan çocuklardaki vefa duygusu ancak kendilerine sevgi göstermekle ortaya çıkar. Sevgi gösterdiğimiz zaman ancak karşılığını görebiliyoruz zaten. Resmi kurallar çerçevesinde kaldığımız zaman, çocuklarda herhangi bir vefa durumu da sonrasında ortaya çıkmıyor. Ama sevgiyle yaklaştığımız zaman “bu kişi benim kurum amirim değil de benim ailemden biri” gibi yaklaşıyor.
Ö4	Çok Etkili	Çocuk evlerindeki çocuklarımıza çok fazla emek veriyoruz. Zamanı geldiğinde kurumdan ayrılıp kendi ayakları üzerinde durduklarını görmeyi ve bizimle mutluluklarını paylaşmalarını, verdiğimiz sevgiyle emeğin bir karşılığı olarak görüyorum. Çocukların ailelerinde göremediği “sevgi”yi çocuk evlerimizde görmesi onlar için çok önemli.

Tablo 4.12 Katılımcıların Sorumlusu Olduğu Koruma Altındaki Çocuklara Karşı Öğrenme ve Öğretme Yaşantılarında Gösterdikleri Sevginin Ne Ölçüde Etkili Olduğu ile İlgili Görüşleri (Devamı)

Ö5	Bazı Çocuklarda Etkili	Sevgi ilk olarak ailede başlıyor. Biz dışardan bir yere kadar etkide bulunabiliyoruz. Ancak bazı çocuklar sevgi gösterilmesi ile değişebiliyorlar. Bazı çocuklar buraya ilk geldiklerinde herkese karşı hırçın olabiliyorlar ancak bizler onlarla samimi ve sevgimizi belli edecek şekilde görüşmeler yapıyoruz ve olumlu yönde değişimlerini görüyoruz. Onlar da böylece bize sevgi besliyor.
Ö6	Bazı Çocuklarda Etkili	Özellikle küçük yaşlardaki çocuklara sevgi göstermenin kendilerinde oldukça fazla etkisi oluyor. Bu çocuklara sevgi göstermek kişisel gelişimlerine oldukça pozitif etki sağlıyor. Ama yaşı daha büyük çocuklarda açıkçası sevgi göstermenin çok etkisi olduğunu düşünmüyorum. Ayrıca meslekte uzun yıllar çalışan öğretmenlerin çok fazla duygusal yorgunluğu ve tükenmişliği olabiliyor ve bu öğretmenler sevgilerini gösteremiyor.
Ö7	Çok Etkili	Çocuklara sevgiyle yaklaşmanın onların öğrenme ve öğretme yaşantılarının gelişimi için oldukça etkili olduğunu düşünüyorum.
Ö8	Çok Etkili	Sevgi, öğrenmenin ve öğretebilmenin temel ölçütüdür. Sevgi dolu bir ortamda büyüyen çocukların öğrenmeye daha istekli olduğunu ve bilgiye daha aç olduğunu düşünüyorum.

Tablo 4.12 gözlemlendiğinde “sevginin etkisi” temasıyla ilgili katılımcılardan sorumlusu oldukları koruma altındaki çocuklara karşı öğrenme ve öğretme yaşantılarında gösterdikleri “sevginin” ne ölçüde etkili olduğu ile ilgili görüşlerini aktarmaları istenmiş, katılımcıların büyük çoğunluğu “çok etkili” olduğu görüşünü savunmuştur. Ancak içerik olarak katılımcıların birbirlerinden farklı cevaplar vermesi, özellikle erkek katılımcıların bu soruya detaylı cevaplar vermeleri dikkat çekmiştir. Görüşmeler sırasında yapılan gözlem ve edinilen izlenimler neticesinde bu durumun erkek katılımcıların sorulan sorulara daha duygusal yaklaşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kadın katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara resmi prosedür çerçevesinde cevaplar verdiği, duygularını çok fazla yansıtmadıkları izlenimi edinilmiştir.

Erkek katılımcılardan Ö1, çocuklara sevgilerini belli ederek yaklaştıklarında derslerdeki başarılarının arttığını ve okula gitmek istediklerini ifade ederek bu sevgiyi dozunda belli etmelerinin gerektiğini aksi takdirde bazı çocukların bu durumu suistimal

edebildiğini belirtmiştir. Ö1, çocukların okuldaki öğretmenleriyle de sürekli iletişim halinde olduğunu ve okuldaki öğretmenlerin de bu çocuklara sevgilerini dozunda yansıtmaları gerektiğini söylediklerini beyan etmiştir. Ö2, kendi biyolojik çocuklarına nasıl sevgiyle yaklaşıyorsa sorumlusu olduğu koruma altındaki çocuklara da aynı şekilde yaklaşmaya çalıştığını belirterek kimi durumlarda prosedür gereği ve bazı sakıncaları olabileceğinden sevgisini somut olarak tamamıyla yansıtamadığını açıklamıştır. Ö3, çocuklardaki vefa duygusuna dikkat çekmiş, çocuk evlerinde kalan çocuklardaki vefa duygusunun ancak onlara sevgi göstermekle ortaya çıkabileceğini söylemiştir. Ö3, bununla bağlantılı olarak sadece resmi kurallar çerçevesinde çocuklara davranıldığı zaman sonrasında çocukların vefa göstermediğini açıklamıştır. Ö4, çocukların zamanı geldiğinde kurumdan ayrılıp kendi ayakları üzerinde durmalarını ve kendileriyle mutluluklarını paylaşmalarını, onlara verdiği sevgiyle emeğin bir karşılığı olarak gördüğünü belirtmiştir. Ö5, sevginin ilk olarak ailede başladığını ve çocuklara gösterdiği sevginin bir yere kadar etkili olabildiğini savunmuştur. Ancak bazı çocukların sevgiyle olumlu anlamda çok değişebileceğini belirtmiştir. Ö6, özellikle küçük yaşlarda olan çocuklara sevgi göstermenin kendilerinde oldukça fazla etkisinin olduğunu, bu çocuklara sevgiyle yaklaşmanın kişisel gelişimlerine oldukça pozitif etki sağladığını açıklamıştır. Ö6 ayrıca meslekte uzun yıllar çalışan öğretmenlerin çok fazla duygusal yorgunluğu ve tükenmişliği olduğunu dolayısıyla bu öğretmenlerin sevgilerini gösteremediğini savunmuştur. Ö7 ise çocuklara sevgiyle yaklaşmanın onların öğrenme ve öğretme yaşantılarının gelişimi için oldukça etkili olduğunu düşündüğünü ifade ederek sevginin eğitim sürecindeki önemine dikkat çekmiştir. Ö8 sevgiyi, öğrenebilmenin ve öğretebilmenin temel ölçütü olarak tanımlamıştır. Sevgi dolu bir ortamda büyüyen çocukların öğrenmeye daha istekli ve bilgiye daha aç olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

4.8. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerden Daha Önce Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Çalışanlar, Mesleki Olarak İki Bakanlık Arasındaki Benzerlik ve Farklılıkları Nasıl Açıklamaktadır?

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerden, daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapanların mesleki olarak şu anki görevleriyle benzerlik ve farklılıklarına dair görüşleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4.13 Katılımcılardan Daha Önce Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Görev Yapanların Mesleki Olarak Şu Anki Görevleriyle Benzerlik ve Farklılıklarına Dair Görüşleri

Katılımcı	Kodlar	Daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda çalıştıysanız, mesleki olarak şu anki görevinizle benzerlik ve farklılıkları nelerdir?
Ö1	Birçok Farklılık Bulunuyor	Daha önce bir dönem Millî Eğitim Bakanlığında ücretli öğretmenlik yaptım. Açıkçası mesleki olarak çok fark var. Burası kendi evimiz gibi, okulda özellikle çocukların öğretim süreçleriyle ilgileniyoruz ancak burada her yönüyle çocuklarla ilgileniyoruz. Burada evin babasıym, abisiyim, her şeyisin. Bir velisin. Sonuçta bir ev ortamı var. Bize öğretmen diyorlar, abi diyorlar, baba diyorlar. Sadece çocuklara ders anlatma, sorularını çözme noktasında biraz benzerlik var.
Ö2	Birçok Farklılık Bulunuyor	Daha önce Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 13 yıla yakın görev yaptım. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızda da yaklaşık 5 yıldır görev yapıyorum. Millî Eğitim Bakanlığında daha çok çocukların akademik başarılarına yönelik faaliyetlerde bulunuyorsunuz, çocukların iç dünyasıyla ilgili detaylara okul öğretmenliğinde çok girilmiyor. Benzerlik olarak okulda çocukların eğitim öğretim faaliyetlerine dikkat ediyorsak çocuk evlerinde görev yaparken de aynı hassasiyeti göstermeye çalışıyoruz. Millî Eğitim Bakanlığıyla benzerlikler var ama farklılıklar çok daha fazla.
Ö3	Çalışmadı	Daha önce hiç Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışmadığımdan bu soruya cevap veremeyeceğim.
Ö4	Birçok Farklılık Bulunuyor	Millî Eğitim Bakanlığında çalışan öğretmenler çoğu zaman mesaisi bittikten sonra evine gider. Bir çocukla ilgili en ufak sıkıntıda veliyi arar hatta çocuğu eve gönderir. Bizim böyle bir durumumuz ve mesai kavramımız yok, çok daha yoğunuz. Çocukla ilgili her türlü sıkıntıyı biz çözmek durumundayız. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan okullara giden çocuk evlerimizdeki çocuklarımızla ilgili maalesef okuldaki öğretmenler bir sorun yaşadıklarında bu çocuklarımızı bize şikâyet ediyorlar, çocuklarla ilgilenmiyorlar.
Ö5	Birçok Farklılık Bulunuyor	Millî Eğitim Bakanlığında geçici bir dönem öğretmenlik yaptım. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki sınıflarda genelde bir düzen oluyor. Sınıflar, öğrenciler, ders programı, müfredat vs. her şey belli. Buradaki sınıfımızda ise çocukların o günkü istek veya psikolojik durumlarına göre ders işliyoruz. Bir ders programımız veya net bir sınıf mevcudumuz olmuyor. Yani birçok farklılık var. Benzerlik olarak da sevgi gösterme bağlamında, etkinlik yapma bağlamında benzerlikler var ama farklılıkların daha fazla olduğunu düşünüyorum.
Ö6	Çalışmadı	Daha önce Millî Eğitim Bakanlığında çalışmadım.

Tablo 4.13 Katılımcılardan Daha Önce Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Görev Yapanların Mesleki Olarak Şu Anki Görevleriyle Benzerlik ve Farklılıklarına Dair Görüşleri (Devamı)

Ö7	Çalışmadı	Daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmadım ancak aralarında hiçbir benzerlik olmadığını düşünüyorum. Bizim çalıştığımız kurumların yatılı kuruluşlar olmasından dolayı daha çok sorumluluğun üzerimizde olduğunu düşünüyorum.
Ö8	Çalışmadı	İlk görev yerim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Millî Eğitim Bakanlığında hiç görev yapmadım.

Tablo 4.13 incelendiğinde “kurumlara göre öğretmenlik” temasından hareketle katılımcılardan daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapanların mesleki olarak şu anki görevleriyle benzerlik ve farklılıklarına dair görüşleri sorulmuştur. Ö3, Ö6, Ö7 ve Ö8 daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğretmenlik yapmadıklarını beyan ederken Ö7 kişisel düşüncelerini paylaşmak istemiştir. Ö7, okullarda öğretmenlik yapmadığını ancak okulda öğretmen olmakla şu andaki görevi arasına hiçbir benzerlik olmadığını düşündüğünü, şu an yatılı bir kuruluştaki öğretmenlik yapmasından ötürü daha çok sorumluluğun üzerinde olduğunu savunmuştur. Ö1, daha önce bir dönem okulda ücretli öğretmenlik yaptığını ve mesleki olarak bu iki bakanlıkta öğretmenlik yapmanın çok farklı olduğunu söylemiştir. Okulda görev yaparken çocukların daha çok öğretim süreçleriyle ilgilendiğini ancak şu an çocuk evlerinde görev yaparken çocukların her yönüyle yanlarında olduğunu, bir baba, bir abi gibi ilgilendiğini beyan etmiştir. Ö2, daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda 13 yıl görev yaptığını, 5 yıldır Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığına bağlı kuruluşlarda çalıştığını ifade ederek Ö1 ile benzer söylemlerde bulunmuş, okullarda çalışırken çocukların akademik başarıları için çaba sarfettiğini, çocukların iç dünyasıyla ilgili detaylara okul öğretmenliğinde çok girilmediğini söylemiştir. Bunun yanında okullarda çalışırken çocukların eğitim öğretim faaliyetlerine nasıl dikkat ediyorsa çocuk evlerinde görev yaparken de aynı hassasiyeti göstermeye çalıştığını belirtmiştir. Ö4 ise çocuk evlerinde çalışırken mesai kavramlarının olmadığını çünkü her noktada çocukların ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıklarını belirterek okullardaki öğretmenlerin dersleri bittikten sonra evlerine gittiklerini, kendileri gibi yoğun olmadığını beyan etmiştir. Ö5, okullarda genel olarak ders programlarının, sınıf ve öğrencilerin, müfredatın belli olduğunu ifade ederek bir düzenin var olduğunu, görev yaptığı Çocuk

Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Biriminde böyle bir durumun olmadığını, çocuklara ancak okuma yazma öğretip çeşitli etkinlikler gerçekleştirebildiğini açıklamıştır. 5 genel olarak bu iki bakanlıkta ğretmen olarak görev yapmanın birçok farklılık barındırdığını belirtmiş, öte yandan çocuklara sevgi gösterme bağlamında veya eğitsel süreçlerde benzerlikler olduğunu beyan etmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmen; öğretme, bilgiyi aktarma, bireyi hayata hazırlama gibi birçok faktörün uygulayıcısı olmanın yanında bu süreçlerde aynı zamanda etkin bir liderdir. Rol model olma fonksiyonu bir öğretmene görevi esnasında birçok sorumluluk yüklemektedir. Okullarda görev yapan öğretmenler düşük veya yüksek sosyoekonomik seviyesi olan ailelerden gelen, ebeveynlerinin eğitim düzeyleri birbirinden farklı, yeteneklerini geliştirme imkânı bulmuş veya bu fırsatı bulamamış birçok farklı çocukla görevleri sırasında karşılaşabilmektedir. Ancak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki çocuk evleri, çocuk evleri sitesi, çocuk destek merkezi veya çocuk koruma ve ilk değerlendirme birimlerinde görev yapan öğretmenler korunma ihtiyacı olan çocuklardan sorumlu olarak görev yapmaktadır. Bu çocuklar; büyük oranda toplumun dezavantajlı gruplarından gelen, ebeveyn kaybı yaşamış veya ailesi kendisine bakamayacak durumda olan, eğitim öğretim hayatlarına düzenli olarak devam edememiş korunma ihtiyacı olan çocuklardır. Korunma ihtiyacı olan çocuk bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk olarak tanımlanmaktadır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bahsedilen kuruluşlarda görev yapan öğretmenler bu çocukların okul ve okul dışı kişisel gelişimlerinden sorumlu olup onları aile sıcaklığını hissedecekleri ortamlarda hayata hazırlamaya çalışmaktadır. Bu araştırma sonucunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlerin bahsedilen görevlerini yerine getirirken yaşamış oldukları sorunlar ve bu sorunlar karşısındaki çözüm yolları öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucuna bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun çocuk evlerinden sorumlu ev veya grup sorumlusu olduğu, iki katılımcının ÇEKOM'un alt birimi olan Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Biriminde görev yaptığı, bu katılımcılardan birinin kuruluşunda bulunan bir eğitim sınıfında öğretmen olarak çalıştığı, diğerinin ise kuruluşa gelen koruma altındaki çocukların ailelerine teslim edilmeleri veya kuruluşlara yerleştirilmeleri süreci ile ilgilenen vaka sorumlusu olduğu anlaşılmıştır. Her çocuk evinde çocukların öz bakım ihtiyaçlarıyla ilgilenen bakım personellerinin vardiyalı olarak görev yaptığı, her bir evde ortalama üç bakım personelinin dönüşümlü olarak çalıştığı öğrenilmiştir. Bu bakım personelleri doğrudan ev sorumlusu olarak görev yapan öğretmenlere bağlı olarak görev yapmaktadır.

Öğretmenlerin koruma altındaki çocuklar ile bu çocukların temel öz bakım ihtiyaçlarını karşılayan bakım personellerini takip etmekle yükümlü olduğu yapılan görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır.

Araştırma sonucuna göre koruma altındaki çocuklardan sorumlu öğretmenlerin sıklıkla yaptıkları işler arasında; çocukların eğitim öğretim kurumlarına kaydını yapma, bu kurumlara devamlarını sağlama, ilgili bakanlığın göndermiş olduğu harçlık ödeneklerini söz konusu çocuklara teslim etme, okul dışı sanatsal ve sportif faaliyetlere kayıtlarını yapma ve devamlarını sağlama, kıyafet teminlerini gerçekleştirme, mahremiyet eğitimlerini verme gibi birçok eylem yer almaktadır.

Araştırma sonucunda, ebeveyn yoksunluğu yaşayan koruma altındaki çocuklara öğretim liderliği yapmanın etkileri ile ilgili katılımcıların konuya bakış açılarının birbirlerinden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Kimi katılımcının çocukların davranış ve disiplin problemi çıkararak görevlerini yerine getirmelerini zorlaştırmalarından ötürü olumsuz etkilendiği, kimi katılımcının da bu çocukların toplumun dezavantajlı gruplarında yer almaları sebebiyle söz konusu çocuklara üzüldüğü tespit edilmiştir. Koruma altındaki çocukların hayat hikâyelerini öğrendiklerinde bazı katılımcıların oldukça etkilendiği anlaşılmıştır. Bir katılımcının bu sebeple göreve yeni başladığı dönemlerde sık sık ağladığı bilgisi dikkat çekmektedir. Bir diğer katılımcının da yine göreve yeni başladığı dönemlerde bu çocukların psikolojik veya sosyal olarak yaşadığı sorunların rüyalarına girdiğini belirtmesi araştırma sonucu bakımından önemli görülmektedir.

Araştırma sonucunda koruma altındaki çocukların kamusal bazı resmi işlemlerinin ebeveyn veya aile üyelerinin onayı olmadan yapılamadığı öğrenilmiştir. Bu tür sorunlara çözüm üretmek için varsa çocuğun aile bireylerinden varsa birine ulaşmak dışında pek bir seçeneğin olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumun ev veya grup sorumlularının işlerini oldukça zorlaştırdığı tespit edilmiştir. Bakıldığında ebeveyn yoksunluğunun koruma altındaki çocuklarda ve bu çocuklardan sorumlu olan öğretmenlerde birçok etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn kaybı yaşayan koruma altındaki çocuklardan bazılarının içe kapanık ve duygusal olduğu öğrenilmişken bazılarının da öfke kontrolünü sağlayamayan, saldırgan davranışlar gösterip disiplin problemleri olan çocuklar olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu çocukların kendilerinden

sorumlu olan öğretmenler üzerinde farklı farklı etkiler oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Genel olarak ebeveyn kaybı yaşayan çocuklara katılımcı öğretmenlerin ihtimamla yaklaştığı, iyi hissetmeleri ve geleceğe umutla bakabilmeleri için özel olarak kendileriyle ilgilenildiği izlenimi edinilmiştir.

Koruma altındaki çocukların birbirleri arasında tartışıp anlaşmazlık yaşamaları, kurum kültürünü benimsemede zorlanmaları, disiplin problemleri gösterip saldırgan ve hırçın davranışlarda bulunmaları gibi davranışların katılımcılara çeşitli zorluklar çıkardığı tespit edilmiştir. Bahse konu olan çocukların dezavantajlı gruplardan gelmesinin neticesi olarak bu davranış problemlerini gösterdikleri anlaşılmıştır. Yaman'ın (2010) yapmış olduğu bakıcı annelerin sosyo-ekonomik ve çalışma yaşamlarına ilişkin özelliklerinin araştırılmasına yönelik çalışmada da çocuk evlerinde kalan çocukların birbirleriyle anlaşamadıkları, genel olarak saldırgan davranışlar sergiledikleri, davranış sorunlarının olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bağlamında, koruma altındaki çocukların sevgi yoksunluğu yaşamasından dolayı öfke problemleri gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Katılımcıların zorluk çıkaran çocuklarla ilgili bu çocukların sakinleşmesini bekleyip bire bir görüşmeler gerçekleştirerek, çocukların olumlu davranışlarını pekiştirerek ve sürekli iletişim kurmaya çalışarak çözümler üretmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Özellikle bir katılımcının çocukların genelinin “biz zaten memur olacağız, size zaten ihtiyacımız olmayacak” tarzındaki söylemlerinden hareketle sorumlusu oldukları çocuklarla iletişim kurma noktasında zorluk çektiğini belirtmesi önemli görülmüştür. Semerci, Tatal, Acar ve Yaman'ın (2020) çocuk evlerinde çalışan çocuk bakım elemanlarının yaşadıkları sorunlara yönelik yaptıkları niteliksel bir araştırmada da koruma altındaki çocukların akranları arasında uyumsuz davranışlar gösterdiği ve ev içerisinde çalışan görevlilerle ilişkisel sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bunun yanında söz konusu bakım elemanlarının ev içi sorunlara çok fazla maruz kaldığı ve bununla mücadele etmekte zorlandıkları öğrenilmiştir.

Araştırma sonuçları, kimsesiz ya da koruma altındaki çocukların okul sonrası ders tekrarı ve bilgilerini pekiştirme bağlamında ilgisiz ve isteksiz olduklarına dair önemli veriler ortaya koymaktadır. Kimi çocukların okul ve derslerine gereken önemi vermediği, bu çocukları ödev yapmaya veya ders çalışmaya yönlendirme noktasında

katılımcıların zorluklar yaşadıkları anlaşılmıştır. Koruma altındaki çocukların toplumun dezavantajlı gruplarından gelmesinden ötürü önceki hayatlarında çoğu çocuğun okul hayatına düzenli bir şekilde devam edemediği öğrenilmiş, bu ve benzeri sebeplerle lise çağına gelmiş bazı çocukların henüz okuma yazma gibi eğitimin temel aşamalarını tamamlayamadığı bilgisi katılımcılardan alınmıştır. Bir katılımcının; bu çocukların devlet güvencesinde olmasından ötürü kendilerine iş garantisi verilmesi sebebiyle okul hayatlarına gereken önemi vermediğini ifade etmesi oldukça önemli görülmüştür. Bu noktada ders çalışmaya yönlendirme ile ilgili çocukların isteksiz geri dönüşlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Çocukların neden ders çalışmadığını anlamak için kendileriyle baş başa detaylı görüşmeler yapılması yönünde çeşitli çözüm yolları oluşturulduğu anlaşılmıştır. Kimi çocuğun devlet imkanlarıyla bire bir özel ders almasının sağlandığı, kimilerini de öğretim kurslarına gittiği tespit edilmiştir. Genel olarak bu çocukların okuldaki öğretmenleriyle koordineli bir şekilde hareket eden ev sorumlusu öğretmenlerin, söz konusu çocukların eğitim hayatlarıyla ilgili gelişimleri hususunda oldukça hassas davrandıkları düşünülmekle birlikte bir ebeveyn gibi bu konularda çocuklara yaklaşımları dikkat çekmektedir.

Araştırmanın bir başka sonucuna bakıldığında, koruma altındaki çocuklar psikolojik veya sosyal problemler yaşadığı zaman katılımcıların bu durumlardan oldukça etkilendikleri tespit edilmiştir. Bahse konu olan çocukların sorunları karşısında kimi öğretmenin tükenmişlik duygusu yaşadığı, kimi öğretmenin de problem yaşayan çocuğa çözüm bulmak için kendi aile fertleriyle istişareler yaptığı öğrenilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan çoğu öğretmenin, bu sorunların etkilerini kendi özel hayatlarına da yansıttığı anlaşılmış, az sayıdaki öğretmenin de bu sorunlardan hiç etkilenmediği gözlemlenmiştir. Çözüm olarak bir öğretmenin sempati duymak yerine empati kurma özelliğini geliştirmeye çalıştığı, bir öğretmenin meslektaşlarıyla fikir alışverişinde bulunduğu, diğer bir öğretmenin de arkadaşlarıyla buluşup kafa dağıtmaya çalıştığı anlaşılmıştır. Bir öğretmenin koruma altındaki çocukların psikolojik ve sosyal problemleri karşısında oldukça olumsuz etkilenmesinden dolayı psikiyatrik tedavi alması yapılan görüşmelerde dikkat çekmiştir. Bu durumun söz konusu yatılı kurumlarda korunmaya muhtaç çocuklarla ilgilenmenin ne kadar hassas bir görev olduğunu ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Aslan (2016) tarafından yapılan ve çocuk evlerinde çalışan bakım elemanları ve ev sorumlularının iş

doymu ve tikenmişlik düzeylerinin incelendiği benzer bir araştırmada da  ocuk evlerinde görev yapan bakım personellerinin yaşadığı problemlerin iş doymu ve tikenmişlik düzeylerini olumsuz etkilediği anlaşılmıştır.

Koruma altındaki çocuklardan özellikle büyük yaş grubunda olanların okul-ev dışında oldukça fazla sanatsal ve sportif kurslara katıldığı bilgisi öğrenilmiştir. 7-12 gibi daha küçük yaş grubundaki çocukların, ev dışındaki faaliyetlere katılmalarının kendileri için tehlikeli görülmesi ve daha önce olumsuz bazı tecrübeler yaşanması nedeniyle bu çocuklara yönelik olarak daha çok ev içinde etkinlikler yapıldığı tespit edilmiştir.

Yapılan araştırma neticesinde koruma altındaki özellikle küçük yaşlardaki çocuklara “sevgiyle” yaklaşmanın onlar için hayati önemde olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli sebeplerle ebeveyn sevgisinden mahrum bir şekilde  ocuk evlerinde yaşayan çocuklara bu kritik yaşlarında sevgi gösterilmesi ve aile ortamının kendilerine hissettirilmesinin kişisel gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu yapılan görüşmeler sonucu öğrenilmiştir. Çocuklara sadece resmi kurallar çerçevesinde davranılması neticesinde bu çocuklarda vefa duygusunun gelişmediği yönünde tecrübe edindiğini belirten bir katılımcının ifadeleri araştırma sonuçları açısından dikkat çekmektedir. Bazı  ocukların kendilerine sevgiyle yaklaşılması sonucu olumlu anlamda çok değiştiği tespit edilmiştir. Koruma altındaki çocukların bu vesileyle ders çalışmaya karşı çok daha istekli olduğu, okula gitmeyi daha fazla arzuladığı ve eğitim hayatlarıyla ilgili düşüncelerinin olumlu yönde değiştiği sonucuna varılmıştır.

Araştırma neticesinde; araştırmaya katılan sekiz öğretmenden dördünün daha önce okullarda hiç çalışmadığı öğrenilmiştir. Daha  nce Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda görev yapan öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında; okullarda çalışırken daha çok çocukların akademik başarıları için çaba sarfettiklerini ve çocukların i  dünyasıyla ilgili detaylara okul  ğretmenliğinde çok girilmediğini söylemelerinin iki bakanlığın çalışma şartlarındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.  ocuk koruma alanında görev yapan öğretmenlerin net bir mesai saatlerinin olmadığı, her an ve her noktada çocukların ihtiyaçlarını gidermeye çalıştıkları anlaşılmıştır. Dikmen’in (2019),  EKOM ve  ocuk evleri personelleri ile ilgili yaptığı bir araştırmada katılımcıların tamamına yakınının iş yükünü fazla bulduğu tespit edilmiştir. Cesur ve Köksal Akyol’un (2018) “Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığında “Çocuk Gelişimci Olmak” başlıklı çalışmasında da katılımcıların çalışmakta oldukları kuruluşlarda gerçek anlamda mutlu ve motivasyon sahibi olmadıkları anlaşılmıştır.

Araştırma sonucunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde korunma ihtiyacı olan çocuklarla ilgili kuruluşlarda görev yapan öğretmenlerin görevlerini yerine getirirken bir ebeveyn rolü üstlendiği ve yükümlülüklerinin oldukça fazla olduğu düşünülmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların tüm gelişim alanlarından sorumlu olan bu öğretmenler, resmi görev ve sorumluluklarının yanında bu çocukların duygusal, psikolojik ve sosyal problemleriyle de ilgilenmektedir. Öte yandan katılımcıların ebeveyn rolüyle ilgili görüşme ve görüşme dışındaki bazı beyanlarının oldukça dikkat çektiği düşünülmektedir. Normal ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken çeşitli olumlu pekiştireçler yanında çocukları sevdikleri objelerden veya oyunlardan mahrum bırakma gibi bazı yaptırımlar da uygulayabildiklerini ifade eden katılımcılar, korunma ihtiyacı olan çocuklara mevzuata uygun bazı durumlar dışında böyle bir yaptırım uygulamalarının söz konusu olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca yaşanılacak böyle bir durumda haklarında hukuki soruşturmalar dahi açılabileceğini, dolayısıyla koruma altındaki çocukları yetiştirirken davranış problemleri gösterip disiplin sorunları ortaya çıkaran çocuklar karşısında iletişim kurmaya çalışarak sabretmek dışında çözüm üretmekte çok zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde katılımcı öğretmenlerin oldukça samimi ve içten bir şekilde araştırmaya katılım gösterdiği gözlemlenmiştir. Katılımcılardan erkek olan öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre çok daha uzun ve detaylı cevaplar verdiği, kadın personellerin cevaplarının daha yüzeysel olduğu düşünülmektedir. Ayrıca erkek katılımcıların görüşme formundaki soruları cevaplarken özellikle koruma altındaki çocuklara yönelik sorularda daha duygusal ve içten yaklaştığı kanaatine varılmıştır. Öte yandan verdikleri cevaplar ve görüşme esnasındaki izlenimlerden hareketle kadın katılımcıların görevlerini ifa ederken erkek katılımcılara kıyasla kurallara daha bağlı ve disipline daha dikkat eder şekilde davrandıkları düşünülmektedir. Kaynak ve Gökler’in (2018) çocuk refahı çalışanlarının tükenmişlik ve mesleki doyumları üzerine yürüttüğü bir çalışmada da çalışmaya katılan erkek personellerin kadın personellere oranla daha yüksek düzeyde duygusal tükenme yaşadığı tespit edilmiştir.

Bu araştırma Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlere yönelik hazırlanmıştır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda Türkiye’de öğretmenlerin görev yaptığı bir başka bakanlık olan Adalet Bakanlığı bünyesindeki öğretmenlerin problemlerine dair araştırma yapılabilir.

Bu araştırma nitel bir çalışma olup olgu bilim türü üzerinde temellenmiştir. İleri süreçte yapılacak çalışmalarda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki öğretmenlere yönelik görüşme dışında anket, ölçek vb. araçlar kullanılarak nicel veri toplanabilecek çalışmalar yapılması önerilebilir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenler, davranış problemleri gösterip disiplin sorunları ortaya çıkaran koruma altındaki çocuklar karşısında iletişim kurmaya çalışarak sabretmek dışında çözüm üretmekte çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu şekilde hareket eden ve bunun dışında da çeşitli psikolojik sorunlar yaşayan koruma altındaki çocuklara yönelik söz konusu kuruluşlarda psikolojik danışma birimleri kurulabilir. Bu birimlerde görev yapması amacıyla ilgili bakanlık tarafından psikolojik danışman ve pedagoğ istihdamı sağlanabilir.

Araştırma sonucunda katılımcı öğretmenlerden bazılarının görevlerini yürütürken karşılaştıkları zorluklar karşısında bazen tükenmişlik duygusunu yaşadığı, ruhsal açıdan olumsuz deneyimlerinin olduğu ve bir katılımcının da psikolojik destek aldığı öğrenilmiştir. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altındaki çocukların olduğu kuruluşlarda görev yapan meslek personellerine yönelik tükenmişlik sendromuyla baş etme, stresle baş etme, etkili iletişim yöntemleri gibi konularda hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.

Koruma altındaki çocukların bazı kamusal resmi işlemlerinin ebeveyn veya aile üyelerinin onayı olmadan yapılamadığı, bu sebeple araştırmaya konu olan öğretmenlerin çeşitli zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda resmi olarak koruma altına alınan çocuklarla ilgili bazı hukuki düzenlemeler yapılarak koruma altındaki çocuğun resmi iş ve işlemlerini yürütmeye yönelik çocuğun ev veya grup sorumlularına çeşitli yetkilerin verilmesi hususunda çalışmalar yapılabilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlarda koruma altında kalan çocukların 18 yaşından sonra herhangi bir sınava tabi olmadan kura usulüyle devlet memuru olarak istihdam edilebildiği araştırma katılımcılarının beyanlarından

öğrenilmiştir. Katılımcılar gelecekte meslek edinme kaygısı taşımadıklarından dolayı koruma altındaki birçok çocuğun eğitim hayatlarına gerekli önemi vermediğini ve düzenli ders çalışmadığını ifade etmiştir. Bu sebeple söz konusu çocukların istihdam edilmesi noktasında okul ders notu ortalamalarında asgari bir puan elde etme şartı, en az lise veya üniversite mezunu olma kriteri gibi hususlar hukuki bir çerçevede ele alınıp buradan hareketle bu çocukların okul ve ders başarı seviyelerini arttırmaya yönelik adımlar atılabilir.

Araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerden bazılarının daha önce Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda da öğretmenlik yaptığı öğrenilmiştir. Katılımcılar okullarda öğretmenlik mesleğini icra ederken genel olarak çocukların akademik başarıları için çaba sarfettiklerini belirtmiştir. Ancak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlarda görev yapan öğretmenlerin bir ebeveyn rolünde olduğu, çocukların akademik başarısı dışında da tüm yaşam süreçlerinde onların yanında yer aldıkları ve iş koşulları olarak daha yoğun oldukları bilgileri görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır. Bu noktada Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan öğretmenlere yönelik maaşlarına ek olarak çeşitli ekonomik teşvik ödemeleri yapılabilir.

Bu araştırma Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesindeki öğretmenlere yönelik olarak Türkiye’de bulunan bir ilde gerçekleştirilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda daha güvenilir ve geçerli veriler elde edilmesi adına birden fazla ilde çalışmaların yürütülmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, “2024 Yılı Performans Programı”. Erişim Tarihi 05.07.2024, https://www.aile.gov.tr/media/154979/ashb_2024_yili_performans_programi.pdf
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Adana Çocuk Evleri Sitesi”. Erişim Tarihi 03.06.2024, <https://www.aile.gov.tr/adana/kuruluslarimiz/cocuk-evleri-sitesi/adana-cocuk-evleri-sitesi/>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Çocuk Destek Merkezleri, Çocuk Evleri ve Çocuk Hakları”. Erişim Tarihi 03.06.2024, <https://www.aile.gov.tr/sss/cocuk-hizmetleri-genel-mudurlugu/cocuk-destek-merkezleri-evleri-haklari>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Misyon ve Vizyonumuz”. Erişim Tarihi 03.06.2024, <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/misyon-ve-vizyonumuz/>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Sosyal Hizmet Merkezleri”. Erişim Tarihi 03.06.2024, <https://www.aile.gov.tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/sosyal-hizmet-merkezi/>
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. “Tarihçe”. Erişim Tarihi: 08.06.2024, <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/>
- Arslan, E. (2022). Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenilirlik, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51: Özel sayı 1, 395-407.
- Arslan, E. (2021). *Turistik Tüketime Kimlik İnşasındaki Rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, E. (2016). *Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'ne Bağlı Çocuk Evlerinde Çalışan Bakım Elemanları ve Çocuk Evi Sorumlularının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeyleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı.
- Aydoğdu, F. (2016). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Karşılaştıkları Sorunların ve Beklentilerinin İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-71.
- Bahadır, M. (2018). *Korunma Altındaki Çocuklarla Çalışan Bakım Elemanlarının Mesleki Algı ve Motivasyonları - İstanbul Çocuk Evleri Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Bakan, İ., Büyükbeşe, T., Erşahan, B. ve Kefe, İ. (2013). Kadın Çalışanların Yöneticilere İlişkin Algıları: Bir Alan Çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 71-84.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bilge, B. ve Aslanargun, E. (2018). Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri ve Okul Müdürlerinin Katkı Düzeyleri. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 278-303.

- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row Publishers.
- Bümen, N. T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G., ve Acar, V. (2012). Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(194), 31-50.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (20. Baskı) Ankara: PEGEM Akademi.
- Cesur, E. ve Köksal Akyol, A. (2018). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında Çocuk Gelişimci Olmak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(2), 245-269.
- Ceylan Çapar, M. ve Ceylan, M. (2022). Durum Çalışması ve Olgubilim Desenlerinin Karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 295-312.
- Çağlar, İ. (2004). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Liderlik Tarzına İlişkin Eğilimlerin Karşılaştırmalı Analizi ve Çorum Örneği, *Gazi Üniversitesi, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 91-108.
- Çocuk Koruma Hizmetleri Planlama ve Çocuk Bakım Kuruluşlarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (06.09.2022). Resmi Gazete (Sayı: 31945). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39704&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Çocuk Koruma Kanunu (03.7.2005). Resmi Gazete (Sayı: 25876). Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Dedeoluk, Y., Kırmızı, Y., Başel, H., ve Çöllü, S. (2023). Eğitim Yönetiminde Liderlik ve Yönetici Roller. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(8), 1258–1273.
- Dikmen, A. (2019). *Hizmet Verenlerin Gözünden Çocuk Evleri Hizmet Modelinin Değerlendirilmesi - Ankara İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı.
- Erarabacıoğlu, E. (2017). *Çocuk Evleri Sitesi ve Çocuk Evlerindeki Bakım Elemanlarının Problem Çözme ve Empatik Becerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmetler Ana Bilim Dalı Sosyal Hizmet Politikaları ve Uygulamaları Bilim Dalı.
- Erçetin, Ş., (2000), *Lider Sarmalında Vizyon*. (2. Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güdek, B. (2007). *Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı.
- Karadeniz, B. C. ve Yavuz, C. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonunun İş Tatmini Üzerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 507-519.
- Karataş, K. (2020). Öğretmenlik Mesleğine Kuramsal Bir Bakış. *Electronic Journal of Education Sciences*. 9 (17): 39-56. ISSN 1302-7905.[ölü/kırık bağlantı]
- Karip, E. ve Köksal, K. (1996). Etkili Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 245-257.
- Kaynak, R. Ç. ve Gökler, R. (2018). Çocuk Refahı Çalışanlarının Tükenmişlik ve Mesleki Doyumları Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Hassasiyetler*, 5(9), 155-169.

- Kouzes, J.M. ve Posner, B.Z. (2007). *The Leadership Challenge*. (4. Baskı) San Francisco: Jossey-Bass.
- Lincoln, Y. ve Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*. London: SAGE Publications.
- Onat Kocabıyık, O. (2015). Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55 – 66.
- Öntaş, T. (2019). “Öğretmen liderliği (13.Bölüm)”. içinde *Sınıf Yönetimi*. Editör Seyithan Demirdağ, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Özaydın Demirbaş, E. (2019). *Çocuk Evleri Sitesinde 6-12 Yaş Arası Çocuklar ile Çalışan Bakım Elemanlarının Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Sosyal Politika Bilim Dalı.
- Sarı, B. (2020). Global liderlik: Sabahattin Zaim örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(1), 1-12.
- Semerci, Tural, Acar ve Yaman, (2020). Çocuk Evlerinde Çalışan Çocuk Bakım Elemanlarının Yaşadıkları Sorunlara Yönelik Niteliksel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 49, 171-188.
- Smith, J. (2019). Eğitim Yönetiminde Öğretim Liderliği: Gelişen Bir Araştırma Alanı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 45(3), 345-362.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (SHÇEK) (2007, 5 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 27015). Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081005-1.htm>.
- Şişman, M. (2004). *Öğretim Liderliği*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Toraman, Ç. (2019). *Ortaokul Öğretmenlerinin Etkili Öğretmen Özellikleri ile Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedenleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Ustaoglu, Y. ve Tekin Bozkurt, A. (2022). Lider Öğretmen Roller ve Davranışların İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Harran Maarif Dergisi*, 7(1), 46-68.
- Werner, I. (1993). *Liderlik ve Yönetim*. (Çeviren: Vedat Üner), İstanbul: Rota Yayınları.
- Yaman, F. (2010). *Bakıcı Annelerin Sosyo-ekonomik ve Çalışma Yaşamlarına İlişkin Özellikleri: Ankara İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.
- Yaşar, Ö. (2013). Korunmaya Muhtaç Çocukların Yetiştirilmesinde Çocuk Yurtlarından Çocuk Evlerine Geçişin Çocukların Sosyo Kültürel ve Psikolojik Gelişimlerine Etkisi Üzerine Bir Çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(18), 199-221.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yiğit, Y., Doğan, S. ve Uğurlu, C.T. (2013). Öğretmenlerin Öğretmen Liderliği Davranışlarına İlişkin Görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*. 2(2), 93-105.

Yüksel, G. (2017). *Çocuk Bakım Elemanlarının Bazı Özellikleri ile Sosyal Sorun Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Amasya Çocuk Evleri Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

EKLER

EK-1.: Araştırmanın Üniversite Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 27.10.2023-307182

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Etik Kurulu

Sayı : E-88012460-050.01.04-307182
Konu : Etik Kurul Kararı (Abdulkadir
KISAKAYA)

27.10.2023

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri Etik Kurulunun **27 Ekim 2023** tarihli ve **11** sayılı oturumunda alınan 11/01 sayılı karar yazımız ekinde gönderilmiştir.
Bilgilerini rica ederim.

Prof.Dr. Güldem DÖNEL AKGÜL
Eğitim Bilimleri Etik Kurulu Başkanı

Ek:Karar 01 (1 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Abdulkadir KISAKAYA

Bilgi:
Prof.Dr. Mehmet ÖZBAŞ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSABMLYVT4

Adres Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörlüğü Yalınızbağ yerleşkesi Erzincan Sivas
karayolu 12. km 24002 Erzincan
Telefon: 444 8 024 – (0446) 226 66 66 Faks: (0446) 226 66 65
e-Posta: rektorluk@erzincan.edu.tr Web: https://ebyu.edu.tr/tr/
Kep Adresi: erzincanuniv@hs02.kep.tr

Belge Takip Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/eby-ebyys

Bilgi için: Şehriban AKKUŞ
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu
Tel No: (0446) 226 6666 - 10061

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
İNSAN ARAŞTIRMALARI EĞİTİM BİLİMLERİ
ETİK KURULU KARARI

Etik Kurul Toplantı Tarihi	27/10/2023
Protokol No	11/01
Araştırma Başlığı	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenliğin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları
Araştırma Türü	Nitel araştırma
Araştırmacılar	Abdulkadir KISAKAYA (Sorumlu Araştırmacı) Prof. Dr. Mehmet ÖZBAŞ (Danışman)
Karar	Başvuru dosyanıza ait araştırmanız etik açıdan uygun bulunmuştur.
Açıklama: 1. Etik Kurul Onayı, uygulama ve/veya veri toplama için araştırmacının ilgili kurum veya kuruluşlardan izin alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. 2. Kurul üyelerine ait araştırma önerileri görüşülürken, ilgili yönerge gereğince, öneri sahibi üye görüşmelere katılmamış ve oy kullanmamıştır.	

e-imzalıdır

Prof. Dr. Güldem DÖNEL AKGÜL
İnsan Araştırmaları Eğitim Bilimleri
Etik Kurul Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2.: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-84459573-605.01-11899243
Konu : Veri Toplama (Abdulkadir KISAKAYA)

27.06.2024

BAKANLIK MAKAMINA

Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün 14.06.2024 tarihli ve 11845428 sayılı yazısı ile belirtilen Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde Kuruluş Müdür Yardımcısı Vekili olarak görev yapan ve Erzincan Binali YILDIRIM Üniversitesi Rektörlüğünde yüksek lisans programı öğrencisi olan Abdulkadir KISAKAYA'nın "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bünyesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Liderlik Süreçlerinde Yaşadığı Problemler ve Çözüm Yaklaşımları" konulu çalışma kapsamında İl Müdürlüğü bünyesinde uygulama yapma talebi Personel Genel Müdürlüğünün 26.06.2024 tarihli ve 11882510 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirilmiştir.

Söz konusu araştırmanın İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş denetiminde, kuruluş işleyişini aksatmayacak şekilde, görüşmelere katılma zorunluluğu olmaksızın, gönüllülük esasına dayalı olarak, katılımcıların yazılı onamları alınarak, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, kuruluşların yönetmeliklerinde belirtilen gizlilik kurallarına dikkat edilerek, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Personel Genel Müdürlüğü ile Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi ve taahhütname imzalatılması koşulları ile uygulanabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Hüseyin KAYA
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanı

OLUR
Leman YENİGÜN
Bakan a.
Bakan Yardımcısı

Ek:

- 1 - 14.06.2024 tarihli ve 11845428 sayılı yazı (1 Sayfa)
- 2 - 26.06.2024 tarihli ve 11882510 sayılı yazı (1 Sayfa)
- 3 - Taahhütname (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 5C02708C-0532-43F0-9F50-EB9072CCA3D4

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ashb-ebys>

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27 Posta Kodu: 06510
Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57
KEP Adresi : ashb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Erdem Enre GÜL
İstatistikçi

EK-3.: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

SAYIN KATILIMCI,

Aşağıda yer alan formdaki sorular, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan ve korunmaya muhtaç çocuklardan sorumlu Öğretmenlere yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu soru formu 8 temel soru ile bu temel sorularla bağlantılı 5 alt soru olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır. Bu sorulara, vereceğiniz cevaplar, yalnızca bilimsel gayelerle kullanılacak ve sizler dışında başka hiçbir kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu bilimsel araştırma, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınan bilimsel araştırma izni ile Etik Kurul Kararı ile yürütülmektedir.

Sizlere katkılarınız için sonsuz teşekkürler ederiz.

Abdulkadir KISAKAYA

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

- 1) Bir öğretmen olarak çalıştığınız kurumdaki görev ve sorumluluklarınız nelerdir?
- 2) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların yaşadığı ebeveyn (anne-baba) yoksunluğunun, sizin öğretim liderliği sürecinize varsa oluşturduğu etkilerini açıklayabilir misiniz?
 - a) Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
- 3) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklar, sizlere veya bakım sorumlusu personellere ne tür zorluklar çıkarmaktadır?
 - a) Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?
- 4) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklarla ders tekrarı ve ödev takibi yaparken en çok zorlandığınız hususlar nelerdir?

a) Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?

5) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocuklar sosyal, psikolojik veya sosyo-psikolojik problemler yaşadığında bu durumun size etkileri nelerdir?

a) Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?

6) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların okul dışı kültürel, sanatsal ve sportif gelişimlerine katkı sağlarken yaşadığınız sorunlar nelerdir?

a) Bu duruma karşı hangi çözüm yollarını kullanıyorsunuz?

7) Bir öğretmen olarak sorumlusu olduğunuz korunmaya muhtaç çocukların öğrenme ve öğretme yaşantılarında “sevginin” ne ölçüde etkili olacağını düşünüyorsunuz?

8) Daha önce Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda çalıştıysanız, mesleki olarak şu anki görevinizle benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Abdulkadir KISAKAYA	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Adıyaman Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Eğitim Bilimleri Bölümü/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Pr.
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	